ХЭДЫ ГЕКТАР НАМАРАЙ ПААР ХАХАЛААБТА?

Силосэй, таряанай комбайнуудай поли дээрэһээ гарахалаар лэ, тэндээ плугтай тракторнуудые табиха. *лхоз, совхоз бүхэндэ намарай паар хахалха тусхай звенонуудые эмхидхэхэ.*

СЕНТЯБРИИН 10-15 ХҮРЭТЭР НАМАРАЙ ПААР ХАХАЛХА ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭЕЛ!

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№198 (10259) | 1963 оной августын 22, четверг | Сэн 2 мүнгэн

* * *

Намарай эртын паар— айдамтай ургасын эхин

ю байгаалиин уларилтай, газарай хурь-шадархи нютагуудта, тэрэ тоодо манай, хабарай гансахан үдэр хадаа түргэн хүрьһэ элдүүрилжэ, эмхи гуримтайгаар үедэ айхабтар үнэтэй ха юм. Хабарай огонихон болзорто, шанар һайнтайгаар ндэр баян ургаса хуряан абалга имагтал даг орооһото болон бусад ургамалнуудые аарамжатай газарые намар эртүүр һай-он элдүүрилһэнһээ дулдыдадаг гээшэ. дэнээр тарилга хэхэ газараа тэрэ хаба-ада хүрьһэн шииг нойтоёо ехээр гээдэг, жагайрдаг шуу.

ардуу байдалһаа гараха гол арга хадаа айгаар, эртэ хахалжа жэгдэлһэн нама-олоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ намарайл паар аг болоһон ушар манай таряашадта го-һа хүргэнэ. Тиигээдшье намарай паар илгэдэмнай шиидхэхы һуури эзэлжэ эхи-дэглэмээр.

баримталха болоо һаа, иимэ. 1962 ондо колхоз, совхозууд 98,8 мянган гектар хахалһан байна. Тиихэдэ хабарай паар гектар хахалагдаһан. Хэрбээ һүүлэй хахалагдаһан хабарай паарай хэмжээн нэ-байгаа һаань, харин намарай паарай хэм-жэлдэ үргэдхэгдэжэ байна. 1961 ондо доторнай 16,4 мянган гектар намарай гдаһан байбал, 1962 ондо тэрэнэй тоо 6 эн зэргэтэй болоно бшуу. Байгша ондо гектар хабарай паар хахалагдаа һаа, намартаа колхоз, совхозууднай 300 мян-амарай эртын паар хахалха гэжэ шиидэн-

аарай һайн, аша туһатай талыень мэдэ-уд энэ хүдэлмэридэ анхаралаа онсо хан-о. 1962 ондо хуушан Кабанскын аймагай 12 мянган гектар, тиихэдэ түнхэнөөрхин ктар намарай паар хахалаад һэн.

ээ ябуулгын үрэ дүн элеэр харагдана. даһан управленинүүдэй ажахынууд үн-тарилгаяа тон богонихон,- агротехниче-лзорто үнгэргэһэн байна. Тиигэжэ эндэхи шэниисэ, горох, хартаабхань һайнаар эр баян ургаса хуряажа абаха найдамжа-байна.

нёдондо зарим нэгэн хүтэлбэрилэгшэд, намарай паар тоохогүй аяг ааша гарга-Жэшээнь, Хориин үйлэдбэриин управле-нууд намарай паар хахалха даабаряа процент дүүргээ һэн. Энээнһээ боложо хорёорхин нилээд лэ шахардуу байдал-мүнөө мартагагүй ёһотой.

республика доторнай ургаса хуряалга, элэбэл, баалнуудые суглуулжа, таряа со-кэдоо эршэ ехэтэйгээр ябуулагдажа бай-ой хамта намарай эртын паар хахалалга й, үргэн дэлисэтэйгээр хэгдэжэ эхилхэ агынь 30 хоногой туршада ехэнхи га-ха гэһэн шиидхэхы зорилго мүнөө табиг-дана. Жэшээнь, энэ үе соо Мухар-Шэбэрэй управлени—65 мянган, Хориин—54 мянган, Хяагтын—39 мянган, Зэдын—37 мянган, Улаан-Үдын—35 мянган гектар гэхэшэлэн хахалха уялгатай.

Энэ дайшалхы даабари саг соонь дүүргэхын тулада нилээд ехэ хүсэ табиха зэргэтэйбди. Зүгөөр энэ кампаниие урда жэлнүүдэйхидэ орходоо ондоо маягтайгаар эрхилхэ хэрэгтэй. Ажахы бүхэн хүсэ ехэтэ гусеничнэ болон колёсно тракторнуудые тодорхойлжо, тусхай звено болгон нэгэдүүлжэ, ондоо хүдэлмэридэ заашье хабаадуулангүй имагтал намарай паар хахалха түсэбэй дүүрэтэрнь ашаглахаар дурадхагдана. Иимэ арга боломжо ажахы бүхэндэ дүүрэн бии.

Энээнтэй хамта таряа хуряалгада ябажа байһан тракторнуудые һүниин халаанда табижа, намарай паар хахалуулха гээшэ тон шухала хэрэг мүн. Үйлэдбэриин управленинүүд, хүдөөгэй парткомууд намарай паар хахалха графигые табан хоногой хубаарилгатайгаар зохёожо, колхоз, совхоз бүхэндэ хүргэхэ, тиихэдэнь ажахынууд өөһэдынгөө отделени, фермэ, бригада, тусхай звенонуудта табан хоног бүхэндэ хэхэ тодорхой даабари үгэхэ зэргэтэй. Сентябриин 20-до намарай паар хахалха түсэб дүүргэхээр хараалагдана. Энэмнай тон богонихон сагай үе. Манай мэдэлдэ—30 хоног. Энээгээр хараалхада Мухар-Шэбэрэй ажахынууд табан хоног бүри адагынь 11 мянган гектар газар элдүүрилхэ зэргэтэй болоно.

Намарай паар хахалхын тула полинуудаа саг соонь һолоомонһоонь сэбэрлэхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ таряа суглуулан сохижо ябаһан комбайнуудта эрхэ бэшэ һолоомо суглуулдаг түхеэрэлгэ тодхохо, үлгэгдэдэг, тэрэшэлэн тростой волокуша болон һолоомо суглуулха бусад юрын аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала.

Намарай паар эрхим шанартай байха ушартай. Гүнзэгыгөөр, далантуулангүйгөөр, жэгдээр хахалха гэһэн эрилтэ хуулита ёһоор табигдана. Хахалагдаһан паарай нэгэ жэгдэ байхын тулада бүхы плугууд предплужнигуудтай байха, тиихэдэ КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй абаһан тогтоол соо хэлэгдэһэн заабаринууд заашье хазагайруулагдаха зэргэгүй. Элһэлиг, хүнгэн, һалхинай үлеэхэдэ гэмтэдэг хүрьһэтэй газарые шаблаагүй плугаар хахалха гэһэн заабари бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Намарай паар хахалган дээрэ хүдэлжэ байһан механизаторнуудай ажаһуудалай болон культурна эрилтые гүйсэдөөр хангаха, социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэн ябуулха уялгатай. Тиихэдэ тракторнуудые уһаар, нефтепродуктаар хангалга, техническэ туһаламжа хүргэлгэ нягта хиналта доро абтаха зэргэтэй.

1964 ондо үндэр баян ургаса хуряажа абаха найдамтай үндэһэ һуури болохо намарай эртын паар хахалха түсэб саг соонь, эрхим шанартайгаар дүүргэхэ гээшэ ажахы бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй, агрономууд болон механизаторнуудай нэрэ хүндын хэрэг. Тиимэһээ намарай паар хахалха түсэб амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэе!

одуктнуудые ехээр абаха зүб зам

„Кубань" совхозой хүдэлмэрилэгшэдтэ Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэг

рай хизаарай «Кубзой коллективые ажалта туйлаһантайнь дан, нүхэр Н. С. Хрухалуунаар амаршалба. хара хүрьһэтэ туйлай ые муугаар хэрэглэһэ совхозой директор имовые хоёр жэлэй эридээр шүүмжэлээ Н. С. Хрущев бэшэнэ. совхозой полинуудай нэгэ хуби шахууда үб-таригдаһан байгаа. Ха-э хахалагдадаг газа-процентые шэниисэ, 16 кукуруза эзэлһэн юм. коллектив энэ шүүм-бодото тобшололнуу-Мүнөө үедэ тарилгын уридэлдэ эрхим урга-һото ургамалнууд—наниисэ, кукуруза, горох эзэлнэ.

1961 ондо 3865 гектар-огоон таригдаһан бай-элдэ 650 гектар хүрэ-агдаа. Ондоогоор хэлэ-хахалагдадаг газарай ые эзэлдэг һаа, 5 процент болоһон байна. Энэнь зүб шэглэл гээшэ гээд Н. С Хрущев зааба. Орооһо таряан Эхэ ороноймнай баялиг. Тиимэһээ орооһо таряа бүхы хэмжээгээрнь ехэ болгохо гээшэ хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые хүгжөөхэ шухалын шухала хэрэг байһан, саашадаашье байха болоно.

Совхозой коллектив газар ажалые эрхилхэ ябадалда саг үргэлжэ анхарал оролдолго гаргадаг. Энэнь тон шухала байна.

Бэелүүлһэн ажалайнь үрэ дүн юун бэ гэбэл, 3200 гектарта таригдаһан намарай «Безостая-1» сортын шэнисын гектар бүхэнһөө 47,5 центнер ороoһо таряан совхоздо хуряагдаа. Мүн горох, ороoһото, бусад ургамалнуудые эрхимээр ургуулһан байна. Хахалагдаһан газарай гектар бүхэндэ 26 центнер хүртэхөөр ороoһо таряан абтаха болоно. Совхоз энэ жэлдэ Эхэ орондоо 1 миллион 225 мянган пүүд Кубаниин эрхим таряа тушааха. Энэнь 1961 онойхиһоо 1.5 дахин ехэ болоно бшуу. Бии болоһонһоо хойшо 30 жэл оршохо зуураа совхоз иимэ хэмжээнэй таряа тушаагаагүй.

Ороoһо таряа, хүдөө ажахын бусад продуктнуудые улам ехээр абаха зүб харгы зам өөрынгөө жэшээгээр бүхы колхоз, совхозуудта үшөө дахин этигэмээр харуулбат гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев тэмдэглэбэ.

*
**

Совхозой хүдэлмэрилэгшэд ажалаа шэнэдхэн хубилгаһан тухайгаа КПСС-эй Центральна Комитедтэ, нүхэр Н. С. Хрущевто мэдээсээ. Туйлаһан амжалтанууд тухайгаа, хүдөө ажахын продукци абалгые эрид ехэдхэхэ, тэрэнэй үнэ сэнгые хямдаруулха тэмсэл тухайгаа совхозой хүдэлмэрилэгшэд бэшэг соогоо тодорхойгоор харуулба.

Коммунис ажалай коллективэй хүндэтэ нэрэ зэргэ абахын түлөө тэмсэжэ байһан «Кубань» совхозойхид ажахыгаа эрхим жэшээтэ болгохын түлөө хүсэ шадалаа гамнахагүй гэжэ нүхэр Н. С. Хрущевые тэдэнэр найдуулаа. Тиигэжэ жэлһээ жэлдэ орондоо хүдөө ажахын улам ехэ, хямда сэнтэй продуктнуудые үгэхэбди гэжэ мэдүүлбэ.

ТАСС).

. С. Хрущев Югослави ошобо

ЦК-гай Центральна Ко-гэдэхи секретарь, СССР-рнүүдэй Соведэй Түрүү-. Хрущев һамгантаяа ав-до Москваһаа Югослави ославиин коммунистнуу-генеральна секретарь, Социалис Федеративна н президент Иосип Броз алаар Н. С. Хрущев һам-ндэ амарха.

ЦК-гай секретарь Ю. В. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, осковско горкомой нэгэдэхи секретарь Н. Г. Егорычев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Ленинградай промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь В. С. Толстиков гэгшэд нүхэр Н. С. Хрущевые үдэшэжэ ябана.

Коммунис партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд, Югославиһаа СССР-тэ байдаг посольствын дипломатическа хүдэлмэрилэгшэд Н. С. Хрущевые, тэрээнтэй сугтаа ябаһан хүнүүдые Внуковска аэродром дээрэ үдэшэбэ.

(ТАСС).

Н. С. Хрущев Белград ерэбэ

, августын 20. (ТАСС). ЦК-гай Нэгэдэхи секре-Р-эй Министрнүүдэй Со-рүүлэгшэ Н. С. Хрущев , тэрэниие үдэшэжэ яба-Югославиин коммунист-юзай генеральна секре-лавиин Социалис Федера-убликын президент Иосип Броз Титогой уряалаар амархаяа мүнөөдэр эндэ ерэбэ.

Совет, югослав гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Сурчиндахи аэропорт дээрэ Н. С. Хрущевые Иосип Броз Тито һамгантаяа, мүн Югославиин партийна, гүрэнэй хүтэлбэрилхы бусад ажал ябуулагшад угтаа.

Н. С. Хрущевой хүндэлэлдэ сайлалга хэбэ

БЕЛГРАД, августын 21. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н· С. Хрущевой, тэрэнэй һамганай хүндэлэлдэ Югославиин коммунистнуудай Союзай генеральна секретарь, Югославиин Социалис Федеративна Республикын президент Иосип Броз Тито үсэгэлдэр үдэшэлэн сайлалга хэбэ.

Н. С. Хрущевой Югославяар айлшалхадань үдэшэжэ ябаһан Ю. В. Андропов, Н. Г. Егорычев, В. С. Толстиков, СССР-һээ Югославида байдаг элшэн сайд А. М. Пузанов, мүн Югославиин талаһаа Союзна Скупщинын түрүүлэгшэ Э. Кардель, вице-президент А. Ранкович, Союзна түйсэдхэхы вечиин түрүүлэгшэ П. Тамболич болон бусад сайлалгада байгаа.

Энэ сайлалга дээрэ Иосип Броз Тито, Н. С. Хрущев үгэ хэлэбэ.

МЭДЭЭСЭЛ

унизм байгуулгын үе сагта Сибириин национальна ой хүгжэлтын асуудалнуудаар 1963 оной августын хүрэтэр координационно конференци Улаан-Үдэдэ . Москвагай, Ленинградай, Сибириин автономито жануудай, областьнуудай эрдэмтэд эндэ элидхэл

-эй обкомой Ехэ зал соо августын 22-ой үглөөнэй конференци нээгдэхэ.

Координационно конференциин оргкомитет.

ҮНЭТЭ УРГАМАЛАЙ БАЯН УРГАСА

КАБАНСКЫН, БАЙГАЛАЙ СОВХОЗУУДТА ГА БҮРИҺӨӨ 16 ЦЕНТНЕР ГОРОХ ХУРЯАГДАНА. ГҮРЭНДЭ ЭРХИМ ШАНАРТАЙ ГОРОХ ЭЛБЭГ ЕХЭЭР ТУШААГДАХАНЬ.

Урда жэлнүүдтэ эндэхи үйлэдбэриин управлениин ажахынууд үнэтэ ургамал—горох яһала горитой таридагшье һаа, энэ жэлэйхидээл иимэ ехээр хэзээдэшье таряагүй юм. Гансахан Кабанскын совхоздо энэ ургамал 1500 гектар, Байгалай совхоздо—1260 гектар, «Прибайкалец» колхоздо—450 гектар таригданхай. Ургасаньшье муу бэшэ.

Илангаяа Кабанскын колхозой таряалан дээгүүр ябажа харахада хаа хаанагүй бирсагар олон буурсагтай, үдхэн пэгшэгэр ургасатай горох түлэг эдеэшэжэ байна. Энээниие гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряахын тула эндэхи механизаторнууд ехэхэн оролдолго гаргана. Горох хадажа эхилхынгээ урда тусхай семинар үнгэргэжэ, энэ ургамалые гээлтэгүйгөөр хуряахын тула юу хэхэб гэжэ механизаторнуудта заабарилан харуулаа.

Түрүүн горохой ургаса элдэб түхэлэй косилка, жаткануудаар хадаа. Красноярска хизаарайхидай жэшээгээр горох баал болгонгүй, миил сабшаха косилкануудые түрүүшынхеэ үргэнөөр хэрэглэһэн байна. Мүнөө Кабанскын совхозой зарим отделенинүүдтэ хадагдаһан горох суглуулжа сохихо хүдэлмэри эхилбэ.

Хамагһаа түрүүлэн комсомол-залуушуулай комбайнай агрегат Николай Шинкаренко, Анатолий Аверин гэгшэд хабтагар үргэн таряалангай нэгэ захаһаа орожо, сабшагдаһан горох суглуулан сохижо эхилээ. Комбайнай бункер руу өө мөөгүй монсогор ногоон горох туулган шабадал табжаганаса адхарна.

Эдэнэй комбайнайнь хедер үргэдхэгдэһэн подборщигтой аад, газаршье абасатайгаар дабшана.

— Бидэ үсөөхэн хоног соо 300 га горох хуряаха уялга абанабди,—гэжэ нүхэд Шинкаренко, Аверин гэгшэд мэдүүлээ.

Совхозой дуршэлтэй бэрхэ механизаторнууд Максим Нечкин, Александр Суханов, Василий Перевозников, Михаил Корытов болон бусад баһал бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, үдэр соо тус тустаа 25—30 га сабшаад байна.

— Бүришье ехэ хадаха аад, горохоймнай ургаса даншье үдхэн, зарим газартаа эрьелдэжэ унаһан байгаад, тэрэниие нэгэ тээшэнь сабшаха баатай болонобди,—гэжэ нүхэр Нечкин хэлэнэ.

Эдэнэй хүршэ Байгалай совхоздо ургаса хуряалга түлэг дундаа. Үдхэнөөр, бэе бэедээ барисалдажа ургашаһан горох сабшахань бэрхэтэйхэн. Косилка, жаткын хюрөөгэй шүдэндэ бүдүүн, үдхэн эшэ набша орёолдоод хахаана, һаатуулна. Тиигэбэшье механизаторнууд бэрхэшээлһээ тунхарингүй оролдосотой һайнаар хүдэлжэ, монсогоршье горох гээлтэдэ оруулхагүйн түлөө тэмсэнэ. Мүнөө эндэ трактористнар Георгий Истомин, Борис Макарьев гэгшэд ехээр эрьелдэжэ унаһан 40 гектар горох нэгэ тээшэнь сабшана.

Горохой ургасые гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа, га бүриһөө дунда зэргээр 16 центнер горох абажа, гүрэндөө эрхим шанартай ороoһо элбэгээр худалдахань.

В. Белоплотов.

1000 тонно силос дарагдаа

Силос элбэг ехээр бэлдэжэ абаһан ажахы бүхэн һү, мяха элбэг дэлбэгээр абахань лабтай. Тиимэһээ «Восточные Саяны» колхозой Галбайн отделениинхид ниитынгээ адууһа малда элбэг ехэ силос дарахын тула, бүхы хүсэеэ элсүүлжэ байнхай. Эдэ үдэрнүүдтэ силосэй траншей болон поли дээгүүр трактор, машинын хүнхинөөн үдэшэ орой болотор замханагүй. Силос дээрэ хүдэлжэ байһан бүхы механизаторнууд, жолоошод час, минута бүхэниие зүбөөр хэрэглэжэ, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Тус отделениинхид аргатай һаа, силос ехээр даража абахые оролдоно. Мүнөө обёос, хээрын ногоо, булан заха сабшажа силос дарана. Хэдэхэн үдэрэй турша соо 1000 тонно эрхим шанартай силос дарагдаад байна.

Мүн үглөө мүнөөгүй полиин хатаниие хадахаар хараалаад байна. Долоон жэлэйнгээ табадахи жэлдэ ниитынгээ малда бардам хүрэхэ силос дарахын тула тус колхозой ажалшад бүхы хүсэеэ элсүүлжэ байнад. Үдэрһөө үдэртэ силос даралгые түргэдхэжэ, техникэ машинаяа бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэнэ.

С. Ардуев.

Түнхэн.

Горох хуряажа дүүргээ

Байгша ондо манай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозойхид хамта 200 гектарта горох таряа гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 130 гектараар ехэ тариһан байна.

Үнгэрһэн жэлэйнгээ алдуу дутагдалнуудые хараада абажа, горохой ургаса гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряахын тула эртээнһээ бэлэдхэлэй ехэхэн хүдэлмэри хээ. Илангаяа горохой ургаса амяарлан хадаха, баалыень суглуулжа сохихо тушаа түрүүшүүлэй дүй дуршэл, онол арга үргэнөөр хэрэглээ.

Нэн түрүүн горохой ургасын эдеэшэжэ эхилэмсээр нэгэшье үдэрөөр хожомдонгүй, тусхай жатка, косилкануудаар амяарлан хадажа захалаа. Тиигээд тэрэнээ баалдань хэбтүүлжэ хатаагаад, үсөөхэн үдэр соо суглуулан сохижо абаа.

Энээнэй ашаар горох гол түлэб гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряагдажа, га бүриһөө дунда зэргээр 6—8 центнер хүрэтэр ороoһон абтаба. Тиигэжэ колхоз бүхыдөө 1400 центнер шахуу горохой ороoһо суглуулжа, горитойхон таряа гүрэндэ худалдаха, үрэһэ хүрэнгэдэшье хааха аргатай болоо.

— Нёдондо горохой муу бэшэ ургаса ургууһан аад, тэрэнээ ёһоор хуряажа шадангүй гээлтэдэ оруулжа, оройдоол 150 центнер ороoһо абаа һэмди. Харин энэ жэлдэ яһала һаһандаа хүрөөбди,—гэжэ горох хуряалгада шалгарһан комбайнернууд Б-Н. Соролов, П. Ринчинов гэгшэд омогорхон хөөрэлдэнэ.

С. Биликтуев,
колхозой гэшүүн.
Хяагтын үйлэдбэриин управлени.

Республикын колхоз, совхозуудта таряа хуряалгын, тэжээл бэлэдхэлгын ябаса тухай

1963 оной августын 20-ной мэдээн

Таряа хуряалгаар

(Бүхыдөө хадагдаһаниинь процентээр)

ЭДЭНЭР ТҮРҮҮЛЖЭ ЯБАНА:	
Зэдын үйлэдбэриин управлени	—17,1
Баргажанай —«—	—11,6
ГЭЭГДЭЖЭ ЯБАҺАН УПРАВЛЕНИНҮҮД:	
Түнхэнэй	—7,5
Мухар-Шэбэрэй	—7,2
Хяагтын	—5,7
Хориин	—4,5
Улаан-Үдын	—4,1
Кабанскын	—2,5

Үбһэ хуряалгаар

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Үйлэдбэриин управленинүүд	үбһэ сабшалга	һүрилэгдэһэн үбһэн
ЭДЭНЭР ТҮРҮҮЛЖЭ ЯБАНА:		
Кабанскын	83	78
Мухар-Шэбэрэй	73	75
Баргажанай	55	53
Түнхэнэй	68	46
ГЭЭГДЭЛДЭ ОРОҺОН УПРАВЛЕНИНҮҮД:		
Хяагтын	59	44
Зэдын	62	43
Улаан-Үдын	68	40
Хориин	61	37

Силос даралгаар

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

ЭДЭНЭР ТҮРҮҮЛЖЭ ЯБАНА:	
Кабанскын управлени	34,3
Түнхэнэй —«—	26,8
Хориин —«—	21,7
ГЭЭГДЭЛДЭ ОРОҺОН УПРАВЛЕНИНҮҮД:	
Зэдын	13,8
Баргажанай	13,3
Улаан-Үдын	8,7
Мухар-Шэбэрэй	6,7
Хяагтын	3,8

Энэ жэлдэ Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Онохойн совхозой таряалан дээрэ кукурузын бараг һайн ургаса абаа.

— Даажа абаһан 100 гектар газарһаа бүхыдөө 3500 центнер кукурузын силос дарахаб,—гэжэ эндэхи 3-дахи отделениин кукурузашан Григорий Габайдулин мэдүүлээ.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус отделенидэ бүхыдөө мянга гаран тонно силос дарагдажа, адууһа малдань хүсэд хүрэхэ шэмэтэ тэжээл бэлэдхэгдэхэнь. Зураг дээрэ: кукурузын ургаса хуряалга дээрэ.

П. ОСЕТРОВОЙ фото.

Усть-лабиинхидай үүсхэл дэмжэгшэд

Хамтын хүсэн ехэ

Нниитынгээ hүрэг адууhа малда шадаал hаа ехэ үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ гэhэн зорилго Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозой гэшүүд урдаа табинхай.

Тииншьегүй яахаб. Үбhэ тэжээлэй байгаал сагта адууhа мал атар тарганаар ондо ороходоо гадна, эдеэ хоолой зүйл элбэг дэлбэгээр абтаха бшуу. Мүнөө жэлдэ «Коммунизм» колхоз гүрэндэ 25 мянган центнер ороhо таряа, 4700 центнер hү, 2600 центнер мяха, 160 центнер нооhо, 150 мянган үндэгэ болон ажахын бусад продуктнуудые гүрэндөө худалдаха гэhэн социалис уялгатай. Гадна хамтын үхэр малай тоо нилээд олошоруулагдаха юм.

Зоноо зүбөөр эмхидхэжэ шадаа

Оройдоол 400 хүдэлмэришэ хүн зонтой энэ колхоздо абаhан социалис уялгань гайтайхан хэрэг. Хэлэhэн үгэдөө колхоз хүрэжэ шадаха гү? Шадаха. Юуб гэхэдэ, хараалагдаhан бүхы хэмжээ ябуулганууд артелиин правлени соо hуугаад лэ хэдэн хүнөөр зохёогдоhон бэшэ, харин колхозой хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй туhаламжаар бүхы фермэ, отара, бригада болон үйлэдбэриин бусад газарнуудта хүдэлжэ байhан хүн зонтой нилээд хөөрэлдэжэ, бии байгаа арга боломжо, хэрэглэгдээгүй нөөсэнүүдээ элирүүлэгдэhэн хойноо иимэ уялга абтаhан.

Хэршье hайн түсэб, уялга зохёогоод, тэрэнээ бэелүүлхын тула эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулаагүй hаа, ямаршье hайн шиидхэбэри саарhан дээрэ үлэшэхэ бшуу. Ушар имэhээ колхозой правлени, партийна эмхи, бүхы эдэбхитэд, колхозни гууд нэн түрүүн ниитын баялиг— газар таряалангаа ашаа үрэтэйгөөр ашаглаха тушаа гол анхаралаа табяа. Тиигэжэ тарилгын талмай 6352 гектарта хүрэтэр үргэдхэгдөө. 400 гектар шэнэ залууг газар ашаглагдаа. Тэрэ тоодо үнэтэ ургамал — шэнииисын талмай үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо 1260 гектараар ехэ болгогдоо.

Долоон жэлэй түсэбэй табадахи жэлэй гарамсаарнь колхозой правлени, партийна эмхи абаhан уялгаяа хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула ажалшадай дунда эмхидхэлэй болон партийна хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулжа захалаа. Нэн түрүүн бригада, фермэ, үйлэдбэриин звено болон хүн бүхэнэй дунда социалис мүрысөөн эмхидхэгдэв. Колхозой механизаторнууд усть-лабиинхидай жэшээгээр хабарай тарилгые богони болзорто, hайн шанартайгаар үнгэргэхэ, буртаг үбhэнтэй тэмсэжэ, үндэр баян ургаса ургуулаад, Эхэ оронойнгоо амбаарта бүри ехэ таряа оруулха, малдаа үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ гэhэн уряалтайгаар республикынгаа бүхы механизаторнуудта хандаа.

Нэн түрүүн зоной дунда эмхидхэлэй, ойлгуулламжын хүдэлмэри зүбөөр табижа, тэдэнэй hуудал байдалые hайжаруулха тушаа ехэ анхарал табина. Механизаторнууд үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ, ургаса хуряалга дээрэнье урдынхидаал адли ажалдаа гэртэhээ ябадаггүй, бүлтэ полевой стан дээрээ байдаг болоо. Тэдэнэй ажалайнгаа hүүлээр аятай зохидоор амарха арга стандань дүүрэн олгогдоо. Хамтын хоол хэзээдэ hайнаар бэлдэгдэнэ. Юуб гэхэдэ, машина, техникэ үдэр hүнигүй ажаллаха болоно бшуу. Колхозой правлени механизаторнуудаа гэртээ амаржа хоноhонhоонь дутуугүй hайн эрхэ байдал стандань олгохын тула ехэхэн оролдолго гаргана. Байра байдалынь сагаадагдаа, сэбэрлэгдээ, дулаалагдаа. Хүн бүхэндэ матрац, простыни, подушка, полотенци гэхэ мэтэ үгтөө.

Гол хүсэн тэжээл бэлэдхэлгэдэ

Эдэ бүгэдын ашаар хабарай тарилга эрхимээр үнгэргэгдэжэ, мүнөө үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэнье урагшатай hайнаар ябуулагдажа байна.

Жэшээлхэдэ, колхоз энэ жэлдэ бүхыдөө 1200 гектар сабшалангай ногоо hогооборишье гээнгүй хуряажа, 18—20 мянган центнерhээ багашье бэшэ үбhэ абаха зорилготой.

— Урда жэлнүүдтэ тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ хүдэлмэриин хүсэд оньhожоруулагдаагүй, ажалай эмхидхэлэй hула, мүн ногооной ёhoop сэсэглэжэ, шэмээе хүсөөгүйдэнь хуряажа, муушье шанартай, багашье үбhэ абадаг байгаабди. Илангаяа тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри унжагайрдаг, хонхор, жалга, модо, бургааhанай заха, забhар газарай ногоон гүйсэд сабшагдангүй үлэдэг hэн. Тиимэhээ энэ жэлдэ үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хэзээ хэзээнэйхиhээ оролдосотойгоор бэлдээбди, — гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Тютрин хэлэнэ.

Тэжээл бэлэдхэлгын эхилхэhээ урда колхоздо партийна нээмэл суглаан зарлагдажа, тэндэ үбhэ хуряалгын хүдэлмэрие хайшан гэжэ hайнаар эмхидхэхэ, юу хэхэ тухай зүбшэн хэлсээ.

Нэн түрүүн коммунистнууд өөhэдөө сабшалан дээрээ эдэбхитэйгээр гараад бригадирнууд, звеное даагшадта али болохоор туhалалсажа, зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулна. Гадна ажал хэжэл шадаха колхозник бүхэн үбhэ хуряалгада 15 хоног заабол хүдэлнэ, тиихэдэ малшад гол ажалайнгаа хажуугаар 5 үдэр соо баhал тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадалсана.

Илангаяа үбhэшэдэй дунда социалис мүрысөө ашаа үрэтэйгөөр эмхидхэгдэжэ, түсэб, даабаряа дүүргэгшэдые зүбөөр урмашуулха хэмжээнүүд хараалагданхай.

Звенонуудые олоор эмхидхэhэнэй ашаар

Тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ түрүү ажахынуудай дүй дуршал, шэнэ онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ гэжэ шиидээ hэн.

Хүршэ Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахынуудай жэшээгээр үбhэ хуряалга дээрэ оньhожоруулагдаhан звенонуудые эмхидхэжэ, ажалайнь түлөөhые хуряаhан үбhэнэйнь хэмжүүрээр, шанарыень харалсажа түлэхэ гэhэн шиидхэбэри абтаа. Түрүүшүүлые улам урмашуулха нэмэлтэ түлөөhэ, шан үгэхэ гэжэ тогтоогдоо.

Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгые звеньевой аргаар эмхидхэжэ, энэ хүдэлмэрие 15—16 үдэр соо дүүргэхэ аргатай байhаниие эндэхид ойлгоо. Тэрэшэлэн hайса тоолоожо үзэхэдэнь, абтаhан үбhэнэйнь өөрынь үнэ сэншье hураггүй бага болоожо, тэрэнэйнь центнер бүхэн урдынхиhаа 93 мүнгөөр хямдарха байhаниинь элирээ.

Тиигэжэ эндэ үбhэ хуряалга дээрэ 8 тусхай звено эмхидхэгдээд хүдэлжэ эхилээ. Звено бүхэндэ 2 «ДТ-54» трактор, 2—2 тракторай косилка, мүн баhал тэды шэнээн морин косилка, тармуурнууд, бүхы хэрэгтэй гар хажуур, аса, тармуур гэхэ мэтэ үгтөө. Тэдэнэр түс тустаа өөhэдын сабшалангай газартай, тэндэhээ хэды шэнээн үбhэ абахаб гэhэн түсэб, даабаритай юм.

Үбhэндэ ороhонhоонь хойшо хура бороотой байбашье hаань, ажалаа зүбөөр эмхидхэн, оролдосотойгоор ажаллаhанай ашаар нэгэшье hаадгүй хүдэлжэ, бүхы сабшалангайнгаа 80 процентын үбhэ хуу сабшаад, ехэнхиинь тракторай тусхай шарганууд дээрэ hүрилжэ абанхай. Ондоогоор хэлэбэл, хамта 900 га сабшалангай үбhэн унагаагдажа, 12 мянга гаран центнер үбhэн hүрилэгдөө. 650 центнер набшаhата тэжээл бэлдэгдээ. 2-дохи бригадынхид (бригадир Н. Кононов) 6,7 мянган центнер үбhэтэй болоо.

Тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ Игнат Гусляков, Спиридон Бельский, Ефим Гусляков болон бусадай звенонууд илангаяа эмхитэй hайн, бүтээсэ ехэтэй ажалаараа онсо шалгарна. Эндэ механизаторнууд Максим Иванов, Алексей Бянкин болон бусад даалгаhан ажалдаа айхабтар харюусалгатайгаар хандажа, үдэр бүриингөө даабари ходо үлүүлэн дүүргэнэ.

Колхозой ажалшад байгша ондо адууhа малдаа бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэжэ, ерэхэ 1964 ондо hү, мяха, үндэгэ, нооhо болон бусад продукци Эхэ орондоо элбэг ехээр үгэхын тула иигэжэ тэмсэнэ.

***

Эдэ үдэрнүүдтэ колхозой үргэн ехэ таряалан дээрэ ургаса хуряалгын халуун хүдэлмэри түлэг эхилэнхэй.

Колхозойхид ургасаяа богони болзорто хуряажа, гүрэндөө 25 мянган центнер таряа худалдаха уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тула хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлнэ. Үсөөхэн үдэртэ 200 гектар таряан хулhөө буулгагдаба. Түрүүшын үдэрhөө комбайн, лафетнэ жаткануудай 12 агрегат таряа баал болгожо, мүн 9 комбайн набтар, шэнгэн таряа сэхэ хуряажа захалаа.

Б. Жамбалов,
манай штатнабэшэ корр.

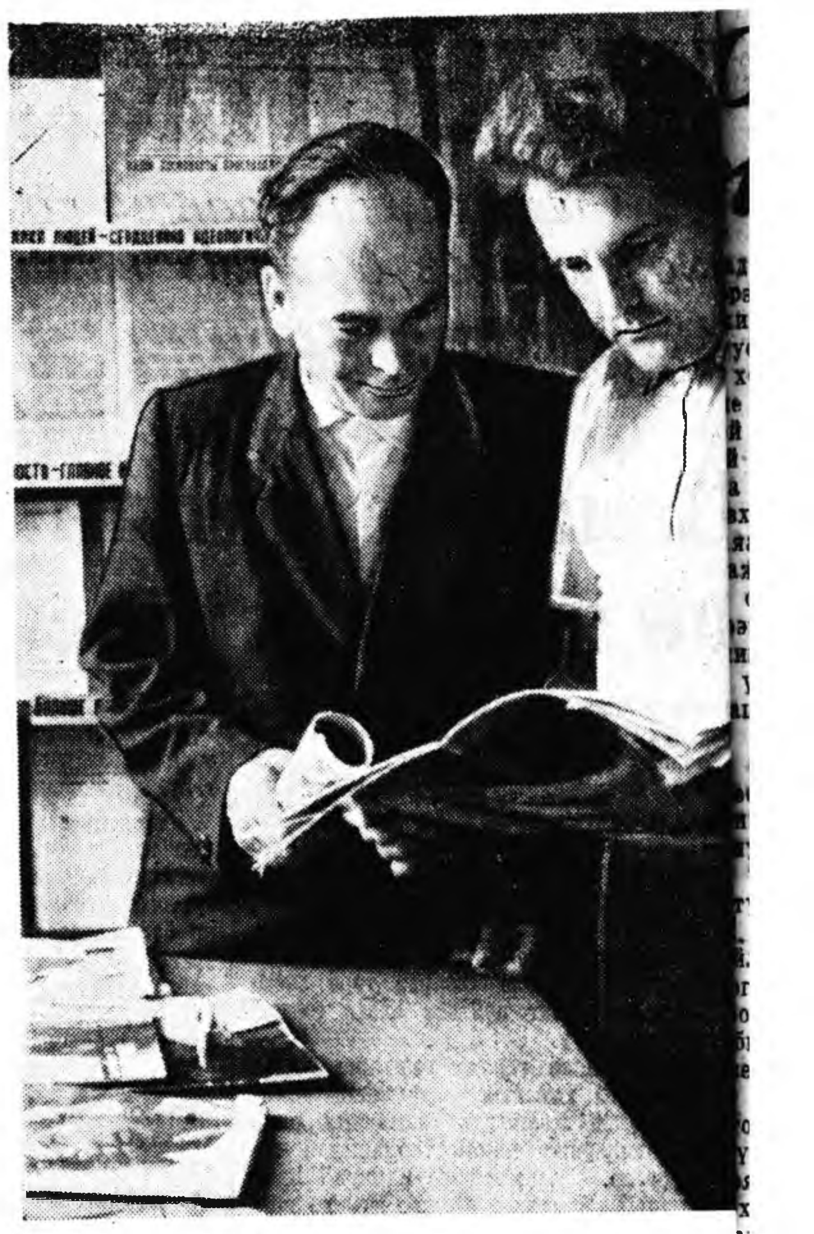

ТУЛЬСКА ОБЛАСТЬ. Мичуринай нэрэмжэтэ, «Самарский» совхозууд Богородицко үйлэдбэриин управлениин түрүү ажахынууд юм. Зураг дээрэ: Мичуринай нэрэмжэтэ совхозой парткомой секретарь Н. Е. Кузнецов (зүүн гар тэ[...] марский» совхозой п[...] секретарь И. В. Цвет[...] рэлдөө үнгэргэхэеэ [...] библиотекэдэ литерату[...] байна.

ТАСС-ай фотох[...]

ОЛОНОЙ ХҮСЭНДЭ

Улаан-Үдын горкомхозой автотранспортна тус ажахын ажал хүдэлмэритэй дэлгэрэнгыгээр танилсахада, hонирхохоор юумэн яhала бии. Юуб гэхэдэ, оройдоол хоёрхон жэлэй урда тээ энэ ажахы Октябрьска район соо эгээл гээгдэнги, хүншэр хүндэ участогуудай нэгэниинь байгаа бэлэй. Мүнөө тэрэ үе саг тус ажахыда мартагдаа. Ажахынхид нёдондо жэлhээ эхилжэ, hара бүхэнэйнгөө даалгабарие 110—115 процент дүүргэнэ. Тиимэ дээрэhээ ажахын начальнигай манай асуудалда тоббохоноор харюусахань зүйтэй гээшэ. Теэд хэнэйшье мэдэхээр, ажалай амжалта бэлэхэнээр туйлагдаагүй. Энэ ажал зүбөөр эмхидхэhэнэй, хүдэлмэришэдэй дунда ойлгуулламжын хүдэлмэрие hайнаар ябуулhанай аша үрэнь болоно. Жэшээлхэдэ, хоёр жэлэй саада тээ «архишан», «ажалай журам хазагайруулагша» гэхэ мэтээр эндэхи автомашинын жолоошодой дунда хододоо хэлсэдэг байбал, мүнөө эдэ шоодобори, шобто харама хэрэнүүд огтолон үгы болгогдоо. Юуб гэхэдэ, ажахын гурбан зуугаад шахуу хүдэлмэришэд, автомашинын жолоошод ажалайнгаа hүүлдэ сүлөөтэй сагаа культурнаар, хүхюун сэнгэлгээр үнгэргэнэ. Үдэшэлэн, халаанай hүүлдэ улаан булан соо ороходо, элдэбын газетэ, журналнуудые уншажа, радио шагнажа, шатар даамаар хоорондоо мүрысэжэ байhан жолоошод олон hуудаг. Уран hайханай бүлгэмэй наадында олон жолоошод эдэбхитэйгээр хабаадана.

— Манай ажахыда уран hайханай бүлгэм анха түрүүшынхеэ байгша оной февраль hарада эмхидхэгдээд, мүнөө муу бэшээр хүдэлмэрилнэ, —гэжэ тус бүлгэмдэ эдэбхитэйгээр хабаадагшадай нэгэн, жолоошон Б. Е. Микулицкий хөөрэнэ. Урдандаа харгы замай журам хододоо эбдэдэг, заримдаа «хахад шэл хатуу харые» барихадаа сухаридаггүй байhан жолоошон Евгений Примак мүнөө гансал түрүү хүдэлмэришэн бэшэ, мүн уран hайханай бүлгэмдэ эдэбхитэйгээр хабаадагша гэжэ алдаршанхай.

— Евгений Примак мүнөө манай ажахын түрүү хүдэлмэришэдэй зэргэдэ тоологдоно, —гэжэ ажахын партийна эхин организациин секретарь Павел Николаевич Иванченко залуу хүбүүнэй урган хүмүүжэhээр омогорхоно.

ТҮШЭГЛӨӨ hАА...

Ажахын эмхидхэлэй, ойлгуулламжын хүдэлмэриин урагшатай байhанда тэрэнэй начальник Иван Иванович Ивановой нилээд ехэ оролдолго бии. Хоёр жэлэй саада тээ тус ажахыда нүхэр Иванов начальнигаар хүдэлмэрилжэ захалhан. Тэрэ сагhаа эхилээд ажахынгаа шухала асуудалнуудые коллективтээ зүбшэжэ шиидхэдэг болонхой.

Улаан-Үдын горкомхозой автотранспортна ажахын начальник И. И. Иванов шадамар хүтэлбэрилэгшэ байхаhаа гадна, эрхим хүмүүжүүлэгшэ гэжэ байгша оной июлиин 23-да зарлагдаhан КПСС-эй Октябрьска районой Пленум дээрэ тэмдэглэгдээ hэн. Энэ үндэр сэгнэлтэдэ нүхэр Иванов эсэшэ сусашагүй ажалаараа, анхарал оролдолгоороо хүртөө. Тэрэ арбан хоног бүхэндөө коллективэйнгээ хэр зэргэ ажаллажа, ашаа зөөхэ түсэбые ямараар дүүргэжэ байhан тухай партийна эхин организациингаа агитаторнуудта, мүн эдэбхитэдтээ дуулгажа байдаг. Ямар нэгэн гүнзэгы удха шанартай хэмжээ-ябуулгые хараалхадаа нүхэр Иванов партийна эхин организацидаа түшэглэжэ, хүсэндэнь хүргэнэ. Жэшээлхэдэ, байгша оной түрүүшын хахад жэлдэ автомашинын жолоошодой дунда харгы замай журам хазагайруулхагүйн түлөө мүрысөө эмхидхэхын тула тэрэ партийна организацидаа хандаа hэн. Мүнөө энэ хэмжээ-ябуулга бодотоор бэелүүлэгдэнэ. Эндэхи автомашинын олонхи жолоошод ажалай үльгэр жэшээ харуулна.

Тиихэдэ нүхэр Ивановой үүсхэлээр hайндэр болон баярай бусад үдэрнүүдэй тохёолдоходо, коллективэй гэшүүн бүхэнэй бүлынхидтэ баярай телеграмма, бэшэгүүд эльгээгдэжэ байдаг болонхой. Социалис мүрысөөнэй, ажалдаа абаhан уялгануудай дүн hара бүри гаргагдажа, шалгарhан түрүүшүүлдэ үнэтэ шангууд барюулагдана.

Тус ажахынхид ашаа зөөхэ 1962 оной түсэбые 116,5 процент дүүргэhэн байбал, байгша оной түрүүшын хахад жэлэй түсэбые 122,4 процент дүүргэжэ, хэдэн зуугаад литр бензин арьбалhан байна.

Автотранспортна энэ ажахын автомашинанууд Улаан-Үдэ хотын барилгын элдэб участогуудаар, тэрэ тоодо «Бурстрой» трестын барилгын нэгэдэхи, № 154 трестын гурбадахи, табадахи управленинүүдтэ барилгын шулуу, элhэ, хайр болон ондоо ашаа шэрэжэ, барилгашадай баяр баясхаланда хүртэжэ байдаг.

Ажахын болон хүмүү[...] дэлмэриин тус ажахы[...] тааруу зохидоор ябу[...] ашаар ажалай амжалта [...] ниитын журам hайнаар[...] Жэшээлхэдэ, хоёр жэлэ[...] эндэхи партийна органи[...] доол 14 коммунистнууд [...] байбал, мүнөө 40 гаран [...] нууд болоо. Мүн а[...] таторнуудай орондо [...] агитаторнууд хүдэлмэр[...] нэй олонхидынь к[...] гэз гэшүүдэй гэр бүлын[...] Бабушкинай нэрэмжэтэ [...] рэй эзэн эхэнэрнүүдэй [...] шэдэй дунда ойлгуулам[...] мэри саг үргэлжэ ябуу[...] торнуудаар ажахын нача[...] Иванов, партийна эхин о[...] секретарь П. Н. Иванче[...] инженер В. Н. Чепрасов [...] тэлбэрилхы бусад хүдэ[...] ажаллана.

Гадна мүнөөнэй ул[...] ажабайдал тушаа лекци [...] гэ-хоёр дахин коллектив[...] дэнэ. Лекционно хүдэл[...] хын хүтэлбэрилхы х[...] бүлтэдээ хабаадана. Мү[...] зэтэ, «сахилгаан», «ха[...] даhанууд хододоо гарга[...]

Байгша онhоо эхилжэ [...] горкомхозой автотранс[...] хын коллектив коммуни[...] хүндэтэ нэрэ зэргын тү[...] байна. Ажахын хүтэ[...] хүн зониие коммунис ё[...] жүүлэгшэд байха ёhото[...] КПСС-эй Центральна [...] июниин Пленумэй зааhа[...] гам эндэ хэрэг дээрэ бэ[...] бусад ажахын хүтэл[...] эрхим жэшээ болоожо үга[...]

Д. [...]

Силостэ мочевинэ нэмэхэдэ ашатай

Мэргэжэлтын зүбшэл

Адууhа малай ажамидаралай дэгжэлгэдэ белок гээшэ тон ехэ туhа нэмэри хүргэдэг бодос юм. Белок хадаа малай тэжээлдэ ородог ганса ургамалнуудта байдаг бэшэ, мүн мяха, hүнэй болон загаhанай промышленностиин үлэгдэлнүүдhээ ехээр абтадаг байна. Гадна мочевинэ гэжэ химическэ бодос тэжээлэй белок hэлгэжэ шададаг, шухала зүйл болоно гэжэ элирхэйлэгдэнхэй.

Химическэ промышленность мүнөө мочевинэ абахын түлөө агаарай азодые водородтой ниилүүлжэ, аммиак болгон үйлэдбэрилэн абадаг технологи шудаланхай. Удаань тэрэ аммиагаа углекислэ газтай холилдуулан, ехэ халуун температурада, хүндэ даралтын туhаар мочевинэ болгодог. Мочевинэ бэлбол сагаан үнгэтэй, хужаршуу гашуубтар амтагай, уhанда бэлээр хайладаг порошок юм.

Протеинээр дуталдадаг тэжээлые хүсэлдүүлхэ зорилготойгоор мочевинэ тэжээлдэ нэмэгдэдэг. Тиигэжэ тэрэ малай хотын элдэб микро-бодосуудтай ниилэжэ, белок бии болгодог. Зүгөөр мочевиные имагтал хахад жэлhээ дээшэ болоhон үхэр, хонидто үгэжэ болоно. Бусад түрэлэй малда эдюулжэ болохогүй.

Мочевиные ямар тэжээлдэ, хэдэн шэнээнээр нэмэжэ үгэхэдэ hайн байха, хайшан гэжэ эдеэлүүлхэ гурим тухай заабарие мал ажалай мэргэжэлтэд бүхэн дүүрэн үгэжэ шадаха шадабаритай болоhон байна. Тиимэ тула тэрээн тушаа тэмдэглэhэнэй үлүү гэжэ hанагдана.

Зүгөөр эгээ мүнөө үедэ республикымнай колхозууд болон совхозууд малдаа бардам хүрэхэ шэмэтэ тэжээл болохо силос даралга түлэг дунда ябуулжа байна. Энэ шухала ажал хүдэлмэриин ябуулгатай дашарамдуулан, нэгэ хэдэн ажаглалта хэхэ зорилго габигдана.

Юуб гэхэдэ, силослэгдэжэ байhан ногоон набша намаадаа мочевинэ нэмэжэ дарабал, ехэ hайн зүйл болоно. Энэ тон боломжотой хэрэг. Силослэгдэжэ байhан ногоондо мочевинэ нэмэн оруулхада үлүү ехэ хүсэн, гаргаша хэрэгтэй бэшэ, тон бэлэн аргатай бшуу.

Силос болгогдон дарагдаха кукурузын гү, али бусад ондоо ногоондо тэрэнэй шэгнүүрэй жэшээгээр 0,1—0,6 процент хэмжээтэйгээр мочевинэ хэхэдэ зохистой.

Зүгөөр силос ехээр даража байhан үедэ мочевинэ гараараа ногоондо сасаха гээшэ ехэ хүндэ хүшэр хүдэлмэри болоно. Гараар хэхэдэ нэгэ жэгдээр сасагдажа шададагхагүй. Тэрээнhээ болоожо дарагдаhан силосэй зарим хубинь гутажа болоно.

Ушар имэhээ Оренбургын НИИММС-эй туршалгын ажахын механик Н. В. Рубцов тусхай түхеэрэлгэ зохёон, «СК-2,6» комбайнда тодхоhон байна. Тэрэнь «КРН-4,2» гэжэ тукова сеялкын (нэгэ секци) таридаг аппарат болоно. Энэ аппарат комбайнай транспортёрой налагай таладань тодхогдодог бшуу.

Порошок болгогдоhон мочевиные поли дээрэ кукуруза сабшан хуряажа ябаха үедэнь ногоон набша намаа руу комбайнда тодхогдоhон тэрэ тусхай аппарадаар сасажа хэдэг ушартай.

Мочевинээр эдеэшүүлэгдэhэн силос юрын ногоон шэмэтэ тэжээлдэ орходоо протеиноэйгээ талаар хоёр дахин үлүүвэ баян болодог эрхэтэй. Зүгөөр мочевинэ оруулhан силосые малай байжа эдеэлхэ сагhаа хойшо малда үгэхэ хэрэгтэй. Нээлтэтэй hула хэбтэhэн, мочевинээр эдеэшүүлэгдэhэн силос хабартаа түргэн гутадаг юм.

Силос даража байха үедөөл мочевинэ нэмэн оруулалсадаг ушарай hайн байhан туладань ажахынууд, илангаяа мал ажалай мэргэжэлтэд энэ хэмжээ ябуулгада анхаралаа хандуулбалнь тон туhатай hэн гэжэ дурадхагдана.

И. Бабаринов,
Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин ахалагша эрдэмтэ.

Дутагдалнуудаа дары усадхаха

Ерэхэ жэлэй январь, февраль hаранuудта хонидоо бүгэдынь хурьгалуулхаар, энээхэн август, сентябрь соо эхэ хонидоо үрэжүүлжэ дүүргэхэ гэhэн шухала зорилго Улаан-Үдын колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин ажахынуудай хонишод урдаа табинхай. Управлениин хонидой отаранууд дээгүүр үрэжүүлгын 80 гаран пункт эмхидхэгдэнхэй. Олонхи отарануудта техник-үрэжүүлэгшэдээр тусхай hуралсал гараhан хонишод өөhэдөө хүдэлхэ юм. Тэдэнэй ехэнхинь үнинэй энэ хүдэлмэридэ дүршэнхэй, мэргэжэл шадабаритай болоhон нүхэд байна.

Мүнөө үедэ тус управлени дотор арбаад шахуу мянган хонид үрэжүүлэгдэнхэй гэжэ мэдээн абтанхай. Эрхирэгэй, Онохойн совхозуудта, «Коммунизм», Ленинэй нэрэмжэтэ, «Искра» колхозуудта хони үрэжүүлгэ бусад ажахынуудта орходоо эмхитэйгээр ябуулагдана.

Гэхэтэй хамта, энэ харюусалгатай, шухала хэрэгтэ хаа хаанагүй hайнаар хандана гэхын аргагүй. Зарим пунктнууд дээгүүр хони үрэжүүлхэ заабари хазагайруулагдана. Иимэ ушар хожомоо hайн юумэдэ хүргэхэгүй байhаниинь мэдээжэ.

Жэшээлхэдэ, «Маяк» колхозой ототой болоhон хонидые бэдэрдэг хусанууд туранхайнууд. Хусануудые hайн эдеэлүүлжэ, тарган тэбир болгохын тулада концентрат болон бусад тэжээл таhалжа үгэхэ арга боломжотой байhан аад, колхозой правлени, партийна комитет энээн тушаа ямаршье анхарал хандуулаагүй байшоо. Гадна ороондо ороходо хонид, хусануудынь хадаа тон муугаар адуулагдана. Тэдэнэй үглөөнэй 9 часта, үнгэрхэдөө 11 час болошоhон хойно бэлшээридэ гаргана. Тиигэhэн мүртөө 4—5 час тухай бэлшээгээ болоод hөөргэнь туужа асараад, хорёодонь хаажархина.

Тус колхозой хонишон нүхэр Бадмаевай отарадахи үрэжүүлгын пункт муугаар түхеэрэгдэhэн байна. Пункт доторнь муухай, хусын үрын шанар шалгагданагүй. Нүхэр Рандинай отара дээрэ мүн лэ нимэрхүү байдалтай. Гадна энэ отарын хонид соо 3 хуса ябажа байгаа. Теэд эдэ бүгэдэ дутагдалнуудые колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Степанов, парткомой секретарь нүхэр Чистяков хаража ябадаг.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй хонин hүрэгөө үсхэбэрилхэ хэрэгтэ иигэжэ хандаха гээшэ тон таарахагүй ябадал болоно. Иимэ ушар ганса мүнөө жэлдэ болоожо байна бэшэ. Нёдондо хонидоо муугаар үрэжүүлhэнhээ болоожо, хонидойнь 40-өөд процентнь hубайршоо. Энээнhээ болоожо колхоз али зэргэ ехэ хохидолдо ороно гээшэб. Тус колхоздо 1400 шахуу хонидhоо миил хорёод хонидой үрэжүүлэгдээд байhые үйлэдбэриин управлени hайн мэдэжэ байгаад, ямаршье эрилтэ хэдэггүй байhаниинь тон гэмшэлтэй.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гурбан отарада 500 хонин үрэжүүлэгдээ. Гэбэшье эндэ хони үрэжүүлхэ ёhо гурим мүн ёhошолон сахигданагүй. Ототой болоhон хонидые илган абахын тулада тусхай хорёо бариглаагүй байха юм. Тиихэдэ Георгий Рыжаковой хусанууд эхэ хонидтоёо сугтаа ябажа байгаа. Колхозой зоотехник нүхэр Алексеевэй хайхарамжагүйгөөр энэ хэрэгтэ хандадагhаа болоо. Үрэжүүлгын тоо бүридхэлшье муугаар табигданхай.

Эдэ нэгэ хэдэн баримтанууд юу гэршэлнэб гэхэдэ, управлениин зарим ажахынууд хонинoй үрэжүүлгэдэ муугаар бэлдэhэн, энэ хүдэлмэри ябуулжа байхадаанье hалаар, хайхарамжагүйгөөр эрхилнэ гэжэ элирхэйлэгдэнэ. Хэрбээ эдэ дутагдалнуудые дары усадхаагүй hаа, хожомоо хойшолонтой ушар болоожо байhаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Тиимэ тула ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, тиихэдэ үйлэдбэриин управленеэрхин энэ шухала кампанида анхаралаа онсо хандуулха уялгатай.

Б. Зонхоев,
зоотехник.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1963 оной августын 22.

Түрэл орон доторнай

НҮҮРhЭНЭЙН ҮНЭ СЭН ХЯМДАРАА

ГУКОВО, (Ростовско область), (ТАСС-ай корр.). № 19/20 шахтын («Гуковуголь» трест) хүдэлмэрилэгшэд түлишэ абаха-найман hарынгаа түсэбые хоёр неделеэр уридшалан дүүргээ. Жэлэй эхинhээ хойшо 32 мянга гаран тонно антрацит абтаhан байха юм.

Машина, техникээ шадамараар, хэрэглэhэнэй, ажалай түрүү аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлhэнэй ашаар шахтернууд иимэ амжалта туйлаhан байна. Тэндэнь «ЛГД-2» түхэлэй комбайн хаа хаанагүй хэрэглэгдэдэг болонхой. Металлаар хэгдэhэн тулгууринууд мүн лэ хэрэглэгдэдэг байна. Нүүрhэ малтан абаха хүдэлмэриин 92 процентнь оньhожоруулагданхай.

Шахтын бүхы бригаданууд халаанайнгаа даабарие дүүргэдэг заншалтай юм.

Мүнөө үедэ шахтада абтадаг тонно антрацидай үнэ сэн түсэбөөр хараалагдаhанда орходоо 16 мүнгөөр хямда болоо. Шахтын коллектив энэ жэлдэ гүрэнэй дотаци абахаяа болижо, ашагтай hайнаар ажаллаха гэжэ шиидээ.

Нүүрhэнэй промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэроссиин мүрысөөндэ илаhан энэ коллективэй үүсхэлые КПСС-эй Ростовско промышленна обком hайшаагаа. Тиигээд «Ростовуголь» комбинадай бүхы горнягуудай ашагтай hайнаар ажаллажа, мүрысөө үргэдхэхыень обкомой бюро дурадхаhан байна.

ДОЛООН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ УРИДШАЛАН ДҮҮРГЭГДЭБЭ

МИНСК. (ТАСС-ай корр.). Минскын, Минскэ областиин промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд ажалай гайхамшагта амжалта туйлаа. Дүрбэн жэл долоон hарын туршада эдэнэр 1965 оной хэмжээндэ хүрэhэн байна бшуу.

Городой, областиин промышленность долоон жэлэй эхилхэhээ хойшо продукци гаргалгаяа 74 процентээр ехэдхээ. Ажалай бүтээсэ 30 процентээр дээшэлүүлэгдэбэ. Энэ үнгэрhэн үеын туршада түсэбhөө гадуур миллиард хахад түхэригэй промышленна продукци гаргаба.

ЭРХИМ АЖАЛАЙ ҮРЭ ДҮН

БЕЛООЗЕРСК. (ТАСС-ай корр.). Долоон жэлэй ехэ барилганuудай нэгэн — Березовско ГРЭС-эй барилгашад ехэ амжалта туйлаба. Туршалгын hүүлээр ээлжээтэ котлоагрегадынь хүдэлжэ эхилээ. Энэнь түсэбөөр хараалагдаhанда орходоо нэгэ hара уридшалан хабсаргагдаhан, туршагдаhан байха юм. Шэнэ түрүү арга дүршэл хабсаргалгада хэрэглэhэнэй ашаар иимэ амжалта туйлагдаа.

СТАВРОПОЛИИН КОМБАЙНЕРНУУДАЙ ТУhАЛАМЖА

МИНЕРАЛЬНЫЕ ВОДЫ. (Ставрополиин хизаар). (ТАСС-ай корр.).

Ставрополиин урда захын районуудай механизаторнууд баян ургасаяа хадажа, сохижо дүүргээд, Поволжиин, Сибириин районуудта таряа хуряалсахаяа гараба. Тиигэжэ 1500 хуряалгын машинанууд эльгээгдэhэн байна.

ШУШЕНСКАДА БАРИЛГА ЕХЭЭР ХЭГДЭНЭ

ШУШЕНСКА. (ТАСС-ай корр.). Красноярска аэропортhоо ниидэhэн самолёт урагшаа зорижо, часhаа үлүүхэн ниидэжэ, Шушенска hуурин ерэдэг. Владимир Ильич Ленин сүлөөгэдэ эндэ байhан юм.

— Хэды үйлсэтэй ехэ hуурин байна. Үйлсэнүүдынь бог шоройдо дарагдашаhан, тооhотой, — гэжэ Мария Ильиничнада бэшэхэдээ Шушенска тухай Владимир Ильич тэмдэглээ hэн.

Харин мүнөө үедэ Шушенска хүдөө ажахын ехэ районой түб болонхой. Үйлсэнь асфальтаар хушагдаhан. Аяншадай байрлаха газар, таатай зохидоор түхеэрэгдэhэн гостиница бии. Мүн Культурын ордон, библиотекэнүүд бии юм. Хүдөө ажахын Шушенска техникум хаа хаанагүй мэдээжэ. Надежда Константиновна Крупскаягай хабаадалгатайгаар энэ техникум эмхидхэгдэhэн түүхэтэй. Колхоз, совхозуудта ажаллаха хэдэн мянгаад мэргэжэлтэд эндэ бэлдэгдэhэн байна.

hууриниие үргэдхэхэ ехэ түсэб зохёогдонхой. Тиигэжэ водопроводтой, олон шардаагта гэрнүүд, больницын го[...] тернат hургуули баригда[...] мүрэнэй эрье шадар[...] шулуу дэбдижэ гоёохо[...] луу Ульянов урдань [...] ябаха дуратай байhан [...] ехэ парк бии болгогдо[...]

БААТАР ЗОРИГТОЙШ[...] УУЛЗАЛГА

САРАНСК. (ТАСС-а[...] Советскэ Союзай Герой [...] Д. Н. Медведевэй отря[...] бүлэг разведчигүүд му[...] видо ажаhуудаг. Эдэн[...] командирай орлогшо б[...] нөө тушаалhаа бууhан [...] Александр Александро[...] нүхэдтөө мүнөө айлш[...] Республикада ажаhууд[...] чигүүдэй отрядай гэшү[...] бүхы хүнүүд сугларба[...] үедэ ямараар тэмсэhэ[...] бараhан нүхэд тухайга[...] бэ. Мүн тус бүриинг[...] гэжэ мүнөө ажаhуудаг[...] тухай hайса хөөрэлдэ[...]

Серафим Гаврилови[...] Медведевэй отрядта зор[...] ведчик ябаhан намтар[...] нүхэр Афонин Рузаев[...] бэриин управлениин «Б[...] колхозые хүтэлбэрил[...] хынь үдэрhөө үдэртэ [...] байдаг. Морин сэрэгэй [...] командир Валентин [...] эрхим адьютант ябаhа[...] Григорьевич Буртасов [...] Марксын нэрэмжэтэ ко[...] хайн фермые даана. Р[...] шина ябаhан Николай [...] Кочетков Ковылкинск[...] жэлэй hургуулиин баг[...] командирай орлогшо яб[...] лий Петрович Быстров [...] таар ажаллана.

Полковник А. А. Л[...] дэ гараад, совет чеки[...] хай ном бэшэжэ бай[...]

Медведевэй отрядта [...] разведчигүүд республ[...] виденеэр үгэ хэлээ, [...] шодтой уулзажа хөө[...]

КАРАКАЛПАГАЙ АССР. Фадис Билаловай даадаг слесарь-хабсаргагшадай бригада байгаалиин хүшэр бэрхэшээлтэй эрхэ байдалда ажаллана. ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): Василий Грибанов, Михаил Вагин, бригадир Фадис Билалов, Сергей Холин, Фатых Калимулин.

ТАСС-ай фотохронико.

...род, буряад хэлэндэ ...эгшэ һайнаар һургаха

Эдэ удэрнуудтэ республикымнай ниислэл хото Улаан-Үдэдэ ород, буряад хэлэ болон литература зааха хэрэгтэ зорюулагдаһан научно-практическа конференци унгэржэ байна. Тус конференци угтуулан бэшэһэн хуушанай багша, мэдээжэ поэт Цокто Номтоевой статья доро толилхомнай. Энэ статья уншагшадаймнай һонирхол болон анхарал татаха бэзэ гэжэ һанагдана.

...хүүгэд түрэлхи унаган хэ... ...үзэгтэ орожо, эрдэм бэ... ...шата дамжан эхилхэ зуу... ...хэ ород хэлэ шудалан оро... ...өөр хэлэндэ тэгшэ һайнаар һургажа, али тэгшэ хүг... ...хүнүүдые хүгжөөн гарга... ...дүршэлөөр манай багша... ...баян болонхой гээшэ. Кол... ...озуудта ород, буряад айл... ...хадхан хүршэ ажаһуудаг, ...алладаг, суглаан, зүблөөн ...род хэлэн дээрэ хөөрэлдэ... ...ээ ородоор хүтэлдэг боло... ...най. Манай гэгээрэлэй хүг... ...рэ хадаа ород хэлэ шудал... ...а урэ мүн болоно. Ород ...ун баялигые, хонгёо һай... ...лондо дурлагдаһые үнэн ...мэдэрэн, агуухэ хэлэнэй ...хурэмэ гүнзэгыгөөр хүү... ...лалуулха хэрэгтэ түрэлхи ...үгэ айхабтар ехэ. Буряад ...рэлхи хэлэеэ һайнаар үзэ... ...гэрэнэй баян гоёые һай... ...гожо дурлаха, ород хэлые ...эхэ, гүнзэгыгөөр ойлгохо, ...оһон сэсэн зорилго түрэхэ ...үү. Тиимэ дээрэһээ буряад ...буряад һургуулинуудта ...хэлэндэнь һайнаар һургаха ...шухала, харюусалгатай ...байна. Буряад хэлэн бол... ...д арадайнгаа сэсэн хурса ...ол, үльгэр далай, ёһо зан... ...үүлэн хүгжэжэ ерэһэн, үе ...нарижан хүгжэһэн, совет ...ишье һалбаран мандаһан ...тиимэһээл арадайнгаа ...эрдэмэй хүгжэлтые хангаха ...ады олон хүбүүд, басага... ...яад хэлэндээ түшэн шу... ...эрдэмтэн ухаатанай нэрэ зэр... ...өө гээшэб? Саашадаа бүри ...үетэнэй иимэ замаар яба... ...тай.

...хэлэн баян ба хүсэд бэежэ... ...даа, тэрэниие шудалаагүй ...огүй доромжолго гээшэ тон ...ряад хэлэнэй 25000 үгэтэй словарь зохёожо гаргаһан ород эрдэмтэ нүхэр К. Черемисов иигэжэ өөрынгөө «Буряад хэлэн тухай хэдэн үгэ» гэжэ статья соогоо: «Би мүнөө өөрынгөө словариие лаб хоёр дахин ехэ болгоһон буряад-ород словарь хэжэ хэблэжэ үгөө һаа гэжэ зэһэжэ байнаб... Гэбэшье 50000 үгэтэй буряад-ород словарь гаргаад байхада, би буряад үгын баялиг дууһаа гэжэ һанахагүйб» гэжэ тон нуурынь бэшэ, харин нугаһыень тудан бэшээ.

Буряад үгэ мүнөөшье баяжажал байдаг. Бэшэ яһатанһаа, илангаяа ородһоо абтаһан үгэнүүд олошорно. Эрдэм соёлой, техникын хүгжэлтэ шэнэ үгэнүүдые асарна. Манай уран зохёолшод хуушан шэнэ үгын баялигые согсолон хэрэглэжэ, баян үгэтэй бултанай сэдьхэл хангама зохёолнуудаараа олон миллион ород уншагшадаа баярлуулна.

Түрэлхи хэлэнэй һурагшад, эхин классай багшанар түрэлхи хэлэ зааха мэргэжэлээ улам дээшэлүүлжэ, аһан ехэ аша туһыень ургэжэ, хүүгэдэй һонор ухаанда бүхөөр тогтоожо, ород хэлэ һайнаар шудалхын һуури түшэг болгохо уялгатай. Буряад хэлэ заалтые үндэһөөрнь һайжаруулха гээшэ ганса бэшэлгын дүримөөр шиидхэгдэхэ хэрэг бэшэ. Хүүгэдэй аман хэлэ хүгжөөлгэ, тэдэнэй үгэ баяжуулха шухала. Энэ зорилго бэелүүлэлгэ хадаа баян хэлэтэй аха заха хүгшэд, үбгэдтэй холбоотой, мүн удха түгэлдэр номуудһаа дулдыдана. Үгытэй хэлэтэй хүүгэдтэ хэдышье бэшэгэй дүрим заахада, үрэ багатай байдаг шуу. Зариман түрэлхи хэлэеэ анхардаггүй, ород, буряадаар холижо хөөрэлдөөд, бүдүүн түлэгынь ойлгоод ябажа байдаг. Жэшээлхэдэ, «эмээл» гэжэ нэгэл үгэ ойлгохо. Теэд эмээлэй хубинуудай нэрэ болохо: бүүргэ, бүгэжэ, хабтаһан, дэбһэн, улам, жэрэм, дүрөө, моюуза, ганзага, хонхо, тохом гэхэ мэтые огто мэдэхэгүй байха. Энэ мэтэ газар уһанай нэрэ, гүрэл саданай холбоотой нэрэнүүдые, малай жэл жэлээрнь нэрлэһэн нэрэнүүдые мэдэхэгүй ябадаг ушар дээдэ классай һурагшадай дунда ушардагынь гэмшэлтэй бшуу. Ород, буряад арадай холбоо барисаан улам ургэдэжэ, хаяа хадхама хүршэнэр һуудаг болонхойбди. Манай бүхы һургуулинуудта ород, буряад үхибүүд хамта һурана. Энэ ушар буряад хүүгэдэй ород хэлэ шудалхада ашатай туһатай байһаниинь арсашагүй. Зүгөөр бага хүүгэд хамта наадахадаа, хоёр хэлэеэ худхажархидаг муутай гэжэ тэмдэглэлтэй.

Буряадшье үхибүүд ород үгые буряадшалан хазагай хэлэжэ заншаха, ородшье үхибүүд буряад хэлэ мүн тэрэшэлэн хэрэглэхэ ушар гарадаг.

Тиимэһээ иимэ байдалда эхин классай, дээдэшье классай багшанар онсо анхарал хандуулха зэргэтэй.

Буряад хэлэнэй мэдэрэл дээрэ дулдыдуулжа, ород хэлэ заахада, хүүгэдтэ ойлгосотой ба бүхөөр хадуугдадаг. Жэшээлхэдэ, табадахи класста ород хэлээр «суффикс» гараха байба гэлэй. Һурагшадынь суффиксын удха шанар буряад хэлээрээ һайн ойлгоһон байха. Халха, халхабша, халхалагша, халхашан гэһэн жэшээ харахада, суффикс үгэдэ шэнэ удха оруулжа, шэнэ үгэ гаргана. Ород хэлэндэ мүн тиимэ бшуу. (Двор, дворник, дворец, дворецкий г. м.) Энээн дээрэһээ һурагшад өөһэдөө тобшолол гаргажархиха бшуу. Манай Үльдэргын һургуулида арба гаран жэл соо ажалладаг Д. Д. Дондокова ород, буряад хэлэ хододоо заадаг юм. Буряад хэлэнэй мэдэрэл дээрэ түшэжэ, ород хэлэ ехэ зохидоор ойлгуулна гэжэ һанагшаб. Нүхэр Долгорма Дондоковнагай дүршэл багшанар К. Цыденов, Н. Чимитова гэгшэд дэмжэдэг. Буряад хэлэ заалгые ажабайдалтай нягта холбохо шухала. Буряад уран зохёол үргэнөөр уншуулха, хамтаараа зүбшэн хэлсэхэ, буряад ном һургуули бүхэндэ байлгаха шухала. Бидэ һургуулиинхид арад зоной дунда ном тараалгые эмхидхэдэг байнабди. Һурагшад ба түрэлхидэй дунда «Буряад үнэн» газетэ, «Байгал» журнал олоор тараагаад, һонин һонин статья, зохёолнуудые уншахые саг сагта зүбшэдэг байгаа һаа, буряад хэлэнэй алдар нэрэ дээрэ ургэдхэгдэхэ, һурагшад үндэр ехэ хаба соонь үндэһэн хэлэеэ шудалха һэн. Түрэлхи хэлэ заадаг эхин классай багшанар манай гүрэнэй драматическа театрай артистнар шэнгеэр үндэһэн хэлэеэ шудалжа, уран гоёор уншажа һураха уялгатай.

Түрэлхи хэлэеэ һайн ойлгожо, бата һуури табиһан үхибүүд ород хэлэ тон гүнзэгыгөөр шудалха дүүрэн арга боломжотой болоно. Тиимэ тула багшанарай научно-практическа конференци дээрэ түрэлхи хэлэ заалга тухай һонин хөөрэлдөөн, үрэ ехэтэй уулзалга болохо бэзэ гэжэ найдагдана.

Цокто Номтоев,
РСФСР-эй габьяата багша, поэт.

Локомотив-вагон заһабарилгын заводой № 4 домоуправлениин дэргэдэ байгша оной майн 19-дэ пионерэй эмхиин тогтоһоор 40 жэлэй ойн һайндэртэ уряалһан горнын абяан зэдэлээ бэлэй. Тэрэ үдэр заводой ажалшадай улаан галстугта хүүгэд уужам һаруул, гэрэлтэй гэр байратай болоо һэн. Хэдэн таһалгануудтай энэ гэрээ пионернүүдэй хэрэгүүдэй штаб гэжэ нэрлэһэн юм. Зураг дээрэ: пионернүүдэй хэрэгүүдэй штабай хүтэлбэрилэгшэ Владимир Михайлович Хомутников эдиршүүдтэеэ хамта фотомонтаж бэлэдхэжэ байна.

В. ГАУЧЕНОВЭЙ фото.

...ой һайшаалда хүртэнэ

...э мүрэнэй баруун эрьедэ ...эн ажалшадые эдеэ хоо... ...гаха хэрэгтэ тэндэхи мага... ...коллектив ехэ оролдолго, үүс... ...жа байдаг. Ажалшадай ...хэрэглэмжэдэ энэрхыгээр ...һара, квартал бүриингөө ...е хододоо үлүүлэн дүүргэжэ ...ус магазинай коллективтэ ...ажалай коллектив гэһэн ...нэрэ зэргэ олгогдоһон юм.

...ехэ этигэл найдабарида ...манай коллектив ажалша... ...ла хэрэгтэй зүйлөөр ханга... ...а коммунис ёһоор хандажа ...рилго табиһан байнабди,— ...магазиные даагша нүхэр ...хөөрэнэ.

...Сибириин управлениин ...худалдаа наймаанай орга... ...үдай дунда дэлгэрһэн со... ...үрысөөндэ дурсагдагша ма... ...коллектив һара, квартал бү... ...гаржа, һайшаал магтаалда ...ябадаг. Һара бүриинь тү... ...5—120 процент хүрэтэр ...дэг юм.

...һэн хоёрдохи кварталда дэл... ...оциалис мүрысөөндэ эдэнэр ...шалгаржа, ОРС-ын хүндэ... ...мбарта бэшүүлһэн, магази... ...гша нүхэр Кабанова КПСС-... ...скэ райкомой, райгүйсэдко... ...дэлэлэй грамотаар шагнаг... ...йна.

К. Димов.

...Эрдэм" совхоздо

...ШАДАМАР ТУГАЛШАД

...озой 4-дэхи отделениин ...тугалшад Анастасия Архи... ...Степанида Макрецова, Ар... ...тонов гэгшэд бүхыдөө ...д тугалнуудые харууһал... .... Тэдэнээ үглөөгүүр эртэ ...ногоотой бэлшээридэ гар... ...удын халуун болотор ...а. Тиигээд һарабшатай ха... ...хаажа, тэдэндээ машин... ...н һү уулгадаг, талха та... ...зүйл витаминна тэжээл... ...лижо эдюулдэг. Оройн һэ... ...омсоор, тэдэнээ баһа бэл... ...э гаргажа, харанхы һүни ...) адуулна. Иигэжэ эдэнэр ...абаһан бүхы тугалнуудаа ...томо болгоно, таргалуул... ...тал бүриингөө шэгнүүрые ...зэргээр хоногой 800—900 ...ар нэмээнэ.

ЭРТЫН ХУРЬГАД

...ай нүхэр, хурьгадшни хэр ...уд болооб,—гэжэ асууха... ...вхозой эрхим хонишон ...рен Доржиев урдаһаам... ...ал омогтойгоор энеэбхилэн: ...Яагаад орхихо һэм, мүнөө ...и түлгэнүүдэй зэргэ томо ...агша,—гэжэ харюусаба.

...ээшье ахалагша хонишон ...вай отара энэ жэлэй үбэл... ...бараг һайнаар дабажа ...ом. Мүн эдэнэр эртын ...дые олоор абаһан байна. ...зүбөөр харууһалжа, бул... ...шахуу хабарай ногоо гэш... ... Мүнөө хурьгадынь булта... ...рюунууд, түлгэнэй зэргэ ...олонхой.

...хан Дашацырен Доржиев ...хурьгадаа эхэһээнь һалгаа... ...ндоо отарада тушаагаа. ...ан бүриин шэгнүүр дунда ...25 килограмм болоо. ...жэ тус отарын хонишод ...хурьгадые тушааһанайнгаа ...600 түхэриг нэмэлтэ түлбэри абаха болоо. Энэнь эндэхи хонишодые урмашуулжа, саашадаа бүри һайнаар ажаллахыень зоригжуулна.

ҮНЕЭН БҮРИҺӨӨ 1700 ЛИТР

Һаалиин 6-дахи фермэ дээрэ ошоод, эндэхи малшадһаа һаалишад тухай асуухада Александра Варфоломеевна Савельева тушаа магтаал үгэнүүдые заатагүй дуулахат. Энэшье гайхалгүй. Нүхэр Савельева баян дүршэлтэй болоһон, шадамар бэрхэ һаалишан гэжэ совхоз дээрээ суурханхай юм. Тэрэ өөрынгөөл урдахи ажалые хараад байдаг бэшэ, эндэ ажаллахаяа ерэһэн залуу һаалишадта туһалха гэжэ хододоо оролдодог, туһалдагшье юм. Мүн бүхы коллективэйнгээ дунда ажалай эмхидхэлэй хүдэлмэри эрхилдэг юм. Хэрбээ эндэ дутуу дунданuудые элирүүлээ һаа, тэрэниие усадхаха талаар ехэхэн ажал ябуулдаг.

Иимэ эдэбхитэй, ажаллахадааашье бэрхэ энэ һаалишанаа эндэхи отделениин хүдэлмэришэд Түгнын сомоной Соведэй депутадаар һунгаа юм. Александра Савельева депутадайнгаашье үүргые һайнаар дүүргэдэг, ажалшадай эрилтые заабол дүүргэхэ гэжэ оролдодог.

Мүнөө нүхэр Савельева энэ жэлэй түрүүшын долоон һарын хугасаа соо үнеэн бүриһөө 1140 килограмм һү һаажа, мүрысэгшэдэй түрүү зэргэдэ гараа. Байгша ондо үнеэн бүриһөө 1700 килограмм һү һааха гэһэн социалис уялгаяа Октябриин Агуухэ һайндэр болотор заатагүй дүүргэхэ зорилготойгоор Александра Варфоломеевна мүнөө хүдэлнэ.

Д. Лопилов,
манай штатнабэшэ корреспондент.

Мухар-Шэбэр.

АХА ДҮҮ МОНГОЛ ОРОНДО

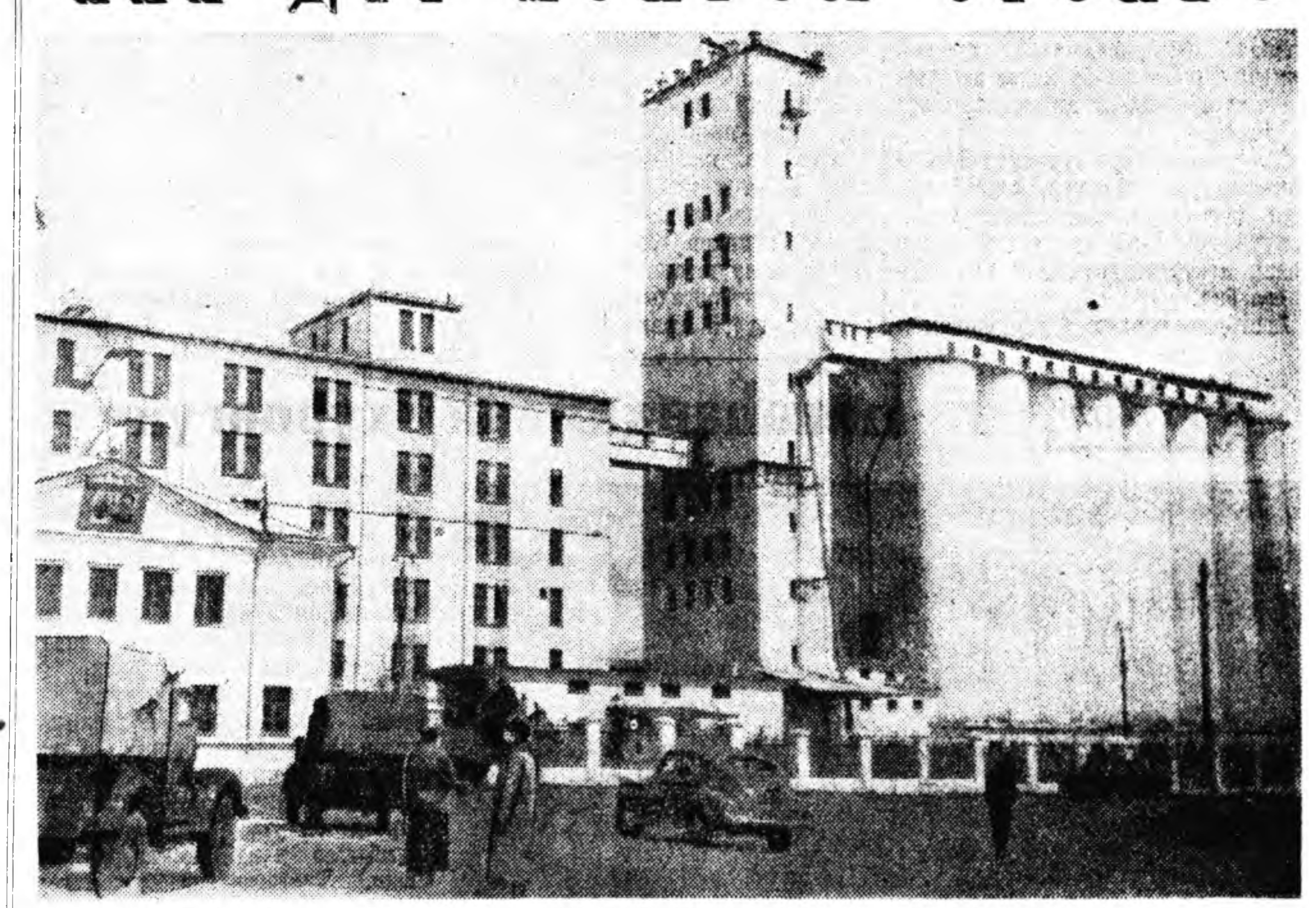

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА. Советскэ Союзай туһаламжаар Улаан-Баатарта баригдаһан талха татадаг комбинат.

ТАСС-ай фотохронико.

Монгол уянгаһаа

Жамбын Гунгаасүрэн

* * *

Алтан шорой дээрэш түрөө хүм,
Алдарта нэрыш соносоо хүм,
Нарлаг таладаш тиин үдөө хүм,
Нангин тоонто Монгол орони!

Эхэ орон минии һайханш,
Элдин үлгын, сэнхир майханш!

Хара багаһаа мал адуулжа,
Харалгын һалхинайш амта үзөөб.

Хаанаш ябахадаа дуу дуулажа,
Халха нютагаа магтан үдөөб.

Эхэ орон минии һайханш,
Элдин үлгын, сэнхир майханш!

Баранай зол батаар мандуулһан
Баатар арадни баяраар дүүрэн.
Эхэ орондоо дурлан ябахаһаа
Эрхим хүсэл хаана байхаб!

Эхэ орон минии һайханш,
Элдин үлгым, сэнхир майханш!

Нямбуугиин Нямдорж

* * *

Мүльһэн Туулын жэшээгээр
хүнэй сэдьхэл хүрэхэдөө,
Мүнгэн дуулга шэнги
һайхан үнгөөр тодорхогүй.
Заяанай энхэргэн сэдьхэл
замай холы дабахадаа,
Зада аадарта сохюулхадаа,
зандаа үлэдэг, хосорхогүй.

Эхын махабадһаа
хүйтэн үри хэзээш
Энэ хорвоо дэлхэйдэ
түрөө гэжэ байгаагүй.
Амидаралайл олон нуглааһаа
амитанай хүүгэд бүдэржэ,
Арюун сэдьхэлээ заримдаа
алдажал болодог заяатайл!

Механизаторнуудай шэнэ отряд

Сэлэнгэ аймагай Шаамардахи һуралсалай комбинадые энэ жэл трактористын, комбайнерай курса 140 гаран хүн, токарь болон сахилгаан гагнууршад 24 хүн түгэсхэжэ гараба. Эдэнэй дундаһаа Сэмбэжав, Даваа, Дамдинсүрэн, Намсарай, Хувцагаан, Буян-Үлзий, Баатар болон бусад—бүгэдэ 19 хүн онсо һайн гэһэн сэгнэлтээр шалгагдаба. Эдэ тракторист, комбайнернууд:

Атар газарай шэлэ,
Арбин газарай дээжэ
Алтан далайн дунда
Абарга комбайнаа жолоодон,

анха удаа һэлюурдэхээр оронойнгоо олон ажахынуудта гараба.

Механизаторнуудай 40 гаран хүниинь сэрэгэй алба хэжэ дүүргэээд, һайн дураараа тус һургуулида орожо, хүдөө ажахын техникэ мэргэжэл олохые хүсэгшэд бии. Мүнөө эдэнэр механизаторнуудай үлэмжэ хэрэглэгдэжэ байгаа—Түб аймагай Баянцогто, Угтал зэргэ нютагуудай госхозуудта ажаллахаар ошобо.

Дарханай барилга дээрэ

Сэлэнгэ аймагай Дархан нютагай дэбисхэр дээрэ үйлэдбэриин хэдэ хэдэн томо барилганууд бодхоогдожо байна. Эндэ ойрын жэлнүүдтэ Монгол ороной индустриальна томохон Дархан гэжэ хото байгуулагдаха юм. Мүнөө тус хотын барилгые монголой ажалшад Совет ороной, Чехословаки, Польшо болон бусад социалис оронуудай мэргэжэлтэдтэй хамта мүр зэргэсэн ябуулжа байна.

Энэ шэнэ барилга дээрэ ажаллажа байһан монголой залуушуул барилгын мэргэжэлые шудалха, ажалай үндэр бүтээсэ туйлахын түлөө шармайн оролдоно.

Тэндэ ажаллажа байһан залуушуулай дундаһаа 1000 гаран хүн барилгын мэргэжэлтэй болобо. Тусхай мэргэжэлэй үдэшын һургуулида 900 хүн һуралсана. Мүн 700 гаран хүн ажалай дадал олохоор ажаллана. Барилгын бүхы хүдэлмэришэдэй 30 хубинь барилгын ажалай али нэгэн мэргэжэлтэй болобо.

Энэ үеын байдалаар абажа үзэхэдэ Дарханай ехэ барилга амжалтатайгаар ябуулагдажа байхын хамта, барилгын мэргэжэлтэдые олоор бэлэдхэн гаргажа байна.

Монгол «Үнэн» газетэһээ.

Шүлэгүүдэй шэнжэлэл

ЭХИЛЭН БЭШЭГШЭДЭЙ АНХАРАЛДА

Түрэл литературынгаа хүгжэлтын замаар абьяастайгаар урагшаа дабшажа ябаһан сагта, һара, жэл бүри хэблэгдэн гаража байгаа томо роман, повесть болон поэмэнүүдһээ гадна, ялагас гэһэн бодолтой, гүнзэгы удхатай, уян хурсаар бэшэгдэһэн богонихон шүлэгэйшье хамтын дансада нэмэхэдэ баясамаар байдаг. Харин иигэжэ табсан табсангаар бодхоогдожо байгаа буряад литература баригшадай зэргэдэ шэнэ бэлигтэй барилгашанай ерэхэдэ, хоёр дахин ехээр баясамаар. Юундэб гэхэдэ, ургажа ябаа залуу үетэн сооһоо литературын ерээдүйн нарин дархашуул урган гарана ха юм.

Уран зохёол бэшэхэ угаа харюусалгатай, орёо нарин хэрэгтэ түрүүшынгээ туршалга хэжэ байһан залуушуул һүүлэй үедэ илангаяа олошорно. Энэ угаа һайшаалтай ушар мүн. Эдэнэй дунда олонхинь шүлэг бэшэлгэдэ хүсөөэ туршана. Газетэ, журналнууд болон радио, телевидениидэ саг үргэлжэ ерэжэ байдаг шүлэг, зохёолнуудые хаража үзэхэдэ, эхилэн бэшэдэг нүхэд барандаа шахуу шүлэг яажа бэшэхэ тухай бүүр түүр мэдэдэг, зарим ушарта огто мэдэдэггүйшье гээшэ ха гэһэн бодол түрэдэг.

Эхилэн бэшэдэг нүхэдэй шүлэгүүд соо яһала хурса зохидоор бэшэгдэһэн мүрнүүд, сасуулгануудүсөөн бэшэ дайралдабашье, жэшээ болгон харуулмаар, удхаараа дүүрэһэн шүлэг мүнөө шэнжэлжэ байһан шүлэгүүдэймнай дундаһаа олдожо үгэбэгүй. Эгээл һүүлдэ нэгэ авторай арбаад гаран шүлэгүүдые уншажа, сэдьхэлээ ханаабди.

Эгээ түрүүн «Эдир наһан» гэжэ шүлэг уншабабди. Эхин багтаа хооһон уряа мэтээр шүлэг соностобошье, саашаа иимэ мүрнүүд байба:

Эдир наһан —
Ажабайдалай эхин,
Ажалай эхин!
Сахилгаан ракетын эршээр,
Солгёон атомай элшээр
Һомологдон,
Һорёоной номо дэлин,
Харсага үбсүүгээ сэлин.
Хамсыгаа шаман,
Үлэгдэл гээгдэлые хаман.
Урагшаа,
Эдир наһан!
Урагшаа!
Коммунизм тээшэ!
Замбуулин тээшэ!

Уран һайхан мүрнүүд. Нэгэшье үлүү үгэгүй. Авторынь Эрдэни Дугаров. Хориин Анаагай совхозой Ашанга тосхондо ажаһуудаг.

Шүлэгүүдыень саашань уншахадаа һонирхолтой шэнэ поэдэй түрэжэ байһые мэдэрбэбди. Мүнөө эльгээһэн шүлэгүүдынь тэгшэ һайнууд бэшэ. Найруулгынгаа, удхынгаа талаар һулашагууд. Тиигэбэшье Эрдэни Дугаров юумые поэзиин нюдөөр—образноор, саада талаһаань хараха гэжэ оролдодог һайшаалтай шанартай.

Энэ нүхэрэй эгээ түрүүшын шүлэг абажа харая. Тэрэнь байгша оной январь һарада редакцида эльгээгдэнхэй. Юрэнхыдөө дутагдалнуудтай «Һалхин» гэжэ шүлэгтэнь иимэ мүрнүүдые олонобди: «Гүбөө талын саһые газарайнь гаратар хуулана» (саһые үлеэнэ бэшэ, харин—хуулана!), «Хашаа, хорёо, гэрнүүдые хүр саһаар мансылна» (хушана бэшэ, харин хүр саһаар мансылна!). Этигэмэ образууд бэшэ гү? Поэт хүн лэ иигэжэ бэшэхэ.

«Халаахай» гэжэ шүлэгыень хаража үзөө:

Халаахай теэд урганагүй,

Харин ханада үлгөөтэй,—гээд шүлэгөө эхилхэдэнь, уншагша һонирхошоно: «юундэ халаахай ургажа һуухагүй, ханада үлгөөтэй байха болоо юм?» Харин саашаа «Ханын газетэ «Халаахай» гэжэрхихэдэнь, одоо юун тухай авторай хэлэхэ гээшые тодоруулжа абанабди.

Эхилэн бэшэгшэ поэт шүлэгэйнгөө шанар һайжаруулха талаар оролдоно: аллитераци болон рифмэ шүлэгтөө шадамараар хэрэглэнэ.

Манан сагааранхай
Мандаа нарые тохоо.
Эсэгэм сагаа харанхай....
Эсхэн сабшаба тунга ногоо.

«Сагааранхай—сагаа харанхай» гэжэ рифмэнүүд тон һонирхолтой байна. «Харанхы—харанхай», «Зэбүүн—хүбүүн», «толон-олон» гэхэ мэтэ ёһото рифмэнүүдтэй ушарнабди. Мүн шүлэгэйнгөө мүрнүүдэй толгой холбожо бэшэнэ: «шамдаа—шамдан», «аба—абарга» гэхэ мэтэ.

Эрдэни Дугаров тушаа магтаалай үгэнүүдые хэлэхэдээ, тэрэниие хүсэд поэт болоо гэнэ бэшэбди. Энэ нүхэрнай поэзиин эхин харгыда орожо ябана. Шүлэгүүдыень бэшэһэн сагаарнь хаража үзэхэдэ, һүүлдэ бэшэгдэһэниинь һураггүй һайнууд байна. Энэ хадаа залуу шүлэгшын ургажа ябаһые, үргэлжэ һуралсажа, эрмэлзэжэ ябаһые гэршэлнэ. Шүлэг бэшэлгэдээ бүри харюусалга ехэтэйгээр хандахые, түрэл хэлэеэ, шүлэг бэшэлгын гурим ёһые, ажабайдал гүнзэгыгөөр шудалхые Эрдэни мүн бусад эхилэн бэшэгшэдтэ үнэн зүрхэнһөө хүсэе.

Шүлэг бэшэлгэдэ иимэ харюусалгатайгаар хандажа ябаһан Эрдэни Дугаровай жэшээ эхилэн бэшэгшэдтэ туһатай хэшээл болохо бэзэ.

* * *

Коммунизм байгуулжа байгаа арад зонойнгоо гайхамшагта ажал хэрэг, жаргал түгэс ажабайдал гүнзэгыгөөр, зүбөөр харуулха гээшэ уран зохёолшын нангин уялга мүн. Иимэ үүргээ хүсэд дүүрэн бэелүүлхын тула уран зохёолшо эрдэм һургууляа саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, мэргэжэл шадабаряа һайжаруулха ёһотой ха юм.

Эдэ бүгэдые шүлэг бэшэдэг нүхэд нэн түрүүн ойлгожо абаха зэргэтэй. Харин шүлэгүүдээ эльгээһэн олонхи нүхэд ажалдаа дан хайша хэрэгээр, харюусалгагүйгөөр хандана. Энээниие баталхын тула хэдэн жэшээ хаража үзөөл даа.

Бэшүүрэй Ждановай нэрэмжэтэ колхозһоо Владимир Цыдыпов иимэшүү мүрнүүдые эльгээгээ:

Пяти звездный «коньяк»
Памятиишь буруулан татахал.
Почему таанар мэдэнэгүйт,
Пьяница болохобди гэжэ.

Ород, буряад үгэнүүдые худхаһан мүрнүүдые редакцида эльгээхэдээ, энэ нүхэр өөрынгөө соёл болбосоролой дан бирагүй, һургуули эрдэм багатай байһанаа гэршэлбэ. Үгэ холбожо һураад, шүлэг бэшэбэлнь нүхэр Цыдыповтэ һайн байгаа.

Иимэшүүгээр гансал Цыдыпов бэшээ аабы гэхэдэ, үгы даа. Олохон нүхэднай түрэл хэлэ, бэшэгээ гүйсэд шудалаагүй аад, шүлэг гээшэ юун гээшэб гэжэ бэедээ элирүүлээгүй аад, саарһа эрэлжэ ороно.

«Алдуунуудынь заһан мүлижэ, монсогойлходоод толилхыетнай хүлеэнэб»,—гэһэн бэшэгтэйгээр Санжамитаб Сандагжабай Хэжэнгэһээ шүлэгүүдээ эльгээбэ. Тэндэнь иимэ мүрнүүд бии.

Энхэ һайхан оромни,
Эжэл түрэһэн Хэжэнгэмни,
Үдэр бүхэндэ хүгжэнэ,
Үнгын (?) техникэ олошорнол.
Худалаар хэлэхын аргагүй,
Хуу булта оньһотойл(!)
Үнгэ бүриин техникэ гэдэггүй,
Харин энээ бүриин техникэ гэдэг бэшэ гү? —«Худалаар хэлэхын аргагүй» гэһэн мүр эндэ үлүү байна. Тиихэдэ техникэ (зэр зэмсэг, машина) барандаа ямар нэгэн оньһотой байдаг ха юм. Эдээн тухай захалһан үгэнүүдые холбоод, доошонь гонзойлгожорхиходонь, ямаршье удхагүй болошоо.

Залуу нүхэрэй саарһан дээрэ гаргаһан түрүүшын мүр жэгдэ һайн байдаггүй. Шүлэг бэшэлгэ гээшые гар хажууршанай түрүүшын мүртэй сасуулая. Хэн хажууршан абаһаар лэ далайсатайгаар жэгдэ сэбэрээр сабшадаг һэм бэ. Яһала хүлэржэ, зобожол һайн хажууршан болодог. Харин шүлэг бэшэгшэмнай мүн лэ яһалхан хүлэрхэ, унтангүй хоножо, обоо саарһа бэшэжэл һайн шүлэг бэшэдэг болохо юм ха. Барандаа һайн шүлэгшэд болохо гү? Үгы. Шүлэг бэшэхэеэ хүсэхэһөө гадна, бэлиг талаан хэрэгтэй байдаг. Хэрбээ бэлиггүй бол, һайн зохёол хэзээдэш бэшэхэгүйш.

Энэ баталамжые зарим нүхэд хараадаа абангүй, хэдэн жэлэй турша да үнөөхил хуушанайхяараа — һула мууханаар бэшэжэ, үнэтэй сагаа гээдэг.

Бидэ Сандагжабай болон Найданов Цыбикжап (Захаамин), Надагуров Баян-Түмэн (Баргажан), Самбуев Пурбо (Зэдэ), Дондукова Жэргэмэл (Хяагта), Хонихоев Намсарай (Хори) бусад нүхэдые бэлиг талаангүй гэнэгүйбди. Түрүүшын туршалгануудаар хэн саашадаа бэшэдэг болохоб гэхын аргагүй. Эхилэн бэшэгшэд саашадаа бүри эршэтэйгээр һуралсаха, ажаллаха зэргэтэй болоно.

Тиимэ ушарһаа, нүхэр Сандагжабай, танай шүлэгэй алдуунуудые хэншье заһан мүлихэгүй, монсогойлходоод толилхогүй. Өөрөөл хамсыгаа шуужа, хүдэлхэ болонот.

Хяагтаһаа Дугар-Сурун Жигмитов «Хирург—хүбүүн» гэжэ нэрэтэй зохёол эльгээбэ. Энэнь шүлэгшье бэшэ, прозошье бэшэ. Уншаад үзыт даа:

Хоёр хоногой хирэндэ
Хоёр хүлдөө коньки углажа
Гэлюур дээрэ гаража һолжоржо,
Гулдиржа ябаба.

Нүгөөдэрынь болобо, нооһон
хубсаһаяа
Углажа, хоёр гартаа модо тулажа,
Хоёр хүлдөө лыжэ углажа,
Үндэр хадын оройһоо һолжоржо
ороба,—гэхэ мэтээр хэдэн хуудаһан дээрэ бэшээтэй байба. Мүн Захааминһаа Бадмажап Бальжанов адлишуу мүрнүүдые эльгээгээ. Тэндэнь поэзиин үнэршэгүй, миин хооһон тэмдэглэл болоно. Юрэдөө шүлэг бэшэ даа.

Эдэ нүхэдтэ дайралдааша алдуунууд Шининов Ц. (Хори), Батоцыренов Ч. (Хэжэнгэ), Эрхитуева Е. (педучилищи), Намжилов С. (Зэдэ), Шагжиев Б. (Баргажан), Гармаев М. (Тарбагатай), Бармитов А. (Бэшүүр) болон бусад олон нүхэдэй шүлэгүүдтэ баһал үзэгдэнэ.

Шүлэг гээшэмнай гүнзэгы удхатай, уран нугалбаритай байдаг. Шүлэгэй гол үндэһэниинь ритм болоно. Ритмтэй байһанай ашаар юрын хэлэлгэшье шүлэг болошодог. Тиихэдэ шүлэгэй ритмын дабтасые али тодо, уран хурса, уншахада зохисотой болгохын тула толгой холболго (аллитераци), рифмэ, хэмжүүр, дабталга, сасуулга гэхэ мэтэ туһалагша арганууд хэрэглэгдэдэг. Эдэ бүгэдэ ехэнхи ушарта эхилэн бэшэгшэдэй шүлэгүүдтэ үгы шахуу байна.

Шүлэг бэшэлгын дүрим тухай эндэ дэлгэрэнгыгээр хэлэхын аргагүй байна. Тиимэһээ М. Исаковскиин «Поэтическэ мэргэжэл тухай», Г. Туденовэй «Буряадай шүлэг бэшэлгын гурим» гэһэн, мүн бусадшье тусхай номуудые уншахые залуу авторнуудта дурадхагдана.

Нүхэд Л. Банзарханов (Захаамин), Д. Дамдинова (Хори), Б. Цыренов, Д. Лопилов, А. Цырендоржиев, В. Данзанов (Мухар-Шэбэр), Р. Тэлин (Баргажан), Ш-Ж. Цырендоржиев, Ц-Х. Доржиева (Хори), П-Д. Гармаев (Ивалга) болон дээрэ дурсагдагша бусад нүхэд тэрэ, мүн ондоошье тусхай номуудһаа өөһэдтөө туһатай юумэ олохо абагты.

Энэ шэнжэлэл соо эхилэн бэшэгшэдэй зарим шүлэгүүдэй һайн, муу талануд хаража үзэгдэбэ. Эхилэн бэшэгшэд, магтуулһандаа толгойгоо ургэнгүй, шүүмжэлүүлһэндээ муудангүй бүри ехэ оролдолго гаргажа, совет хүнэй шэн баатарлиг ажалые, ажабайдалыень гүнзэгыгөөр харуулһан зохёолнуудые бэшэхээ эрмэлзэхэ ёһотой.

Алексей БАДАЕВ,
поэт.

Агитбригадынхид хүдөө гараба

Байгша оной август һарын хорёодоор барилгашадай клубай концертнэ агитбригадынхид модоной промышленностиин ба хүдөө ажахын ажалшадта концерт харуулхаар хүдөө гараа.

Совет болон хари гүрэнүүдэй композиторнуудай дуунууд, согтой хүхюун шог зугаа, хадхууртай хорон үгэнүүд, СССР-эй арадуудай хатар наадан агитбригадынхидай программа соо бии.

Агитбригадынхид түрүүшынгээ концертые Онохойн модошодой Соёлой байшанда табяа. Тэндэ хамта дээрээ 400 гаран харагшад суглараһан байна. Ород арадай дуунуудые гүйсэдхэһэн маляр Людмила Нохрина, ансамблиин дуушан Григорий Тушамилов, конферансье Валерий Ицагсон, мүн арадай хатар наада гүйсэдхэгшэ Галина Степанова, Валерий Сотников гэгшэд харагшадай зүгһөө халуун анхаралда хүртэбэ.

Тус агитбригадынхид Загарайн аймагай түбэй ажалшадта, Шулуутайн модошодто, Хори, Хэжэнгын малшад, таряашадта концертнүүдые харуулха юм.

Барилгашад—артистнууд августын 31-нэй үдэр Тээгдын модошодто һүүлшынгээ концерт харуулха зорилготой.

Тэдэнтэй хамта КПСС-эй Буряадай обкомой лектор КПСС-эй июниин Пленумэй тогтоол, шиидхэбэринүүдэй дээр лекци, хөөрэлдөөнүүдые ажалшадай дунда үнгэргэжэ ябана.

Г. Зорембо.

„Агитаторай блокнот"

КПСС-эй Буряадай обкомой соёл сурталай таһагуудай гаргадаг Агитаторай блокнодой ээлжээтэ—14-дэхи номер һаяхан хэблэлһээ гараба.

Блокнодой түрүүшын хуудаһанда манай Буряадай республикын 40 жэлэй ойн һайндэрөөр дашарамдуулан эльгээһэн КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй амаршалганууд толилогдоо.

«Июниин Пленумэй тогтоол бэелүүлэе!» гэһэн бүлэгтэ «Соёл сурталай бүхы фронтоор добтолхо» гэһэн статья толилогдоо. Мүн эндэ Зүүн Сибириин библиотекын институдай партийна бюрогой секретарь **М. Лабыгинай**, «Социалис интернационализмын үзэлөөр хүмүүжүүлхэ», мүн «Баатар алхам» гэһэн республикын арадай ажахын туйлалта харуулһан ойн баярай выставкэ дээрэһээ һонирхолтой статья тоо, баримтануудтайгаар хэблэгдээ. КПСС-эй обкомой хүдөө ажахын талаар соёл сурталай таһагые даагшын орлогшо **С. Бадмаевай**—«Ниитын зөөридэ коммунис ёһоной хандалга хүмүүжүүлхэ» гэһэн статья хэблэгдээ.

«Булад замай ажалшадай һайндэр» гэһэн В. Замориной һонирхолтой статья толилогдоһон байна.

ФУТБОЛ

Һанаһандамнай хүрөөгүй

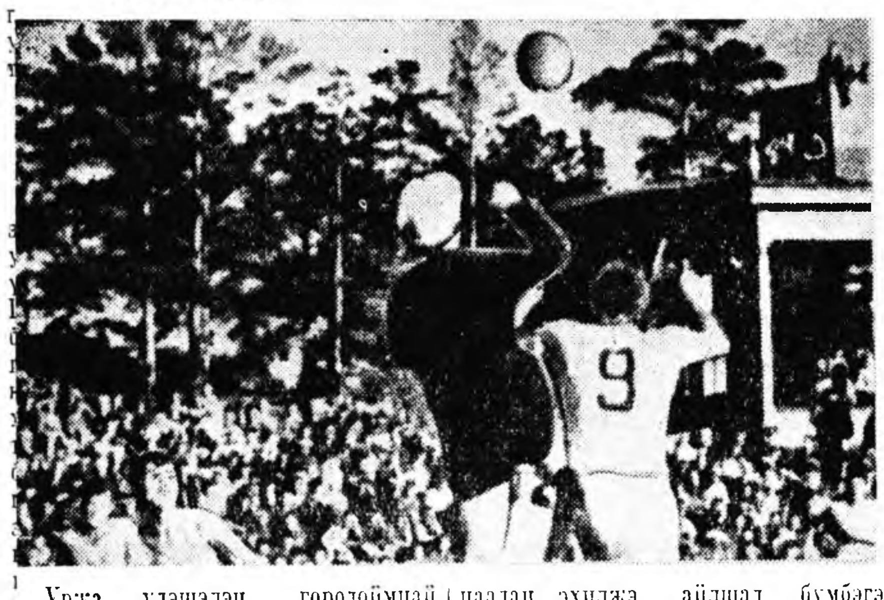

Уржа үдэшэлэн городоймнай ажалшад России Федерациин футболистнуудай ээлжээтэ уулзалга харахаар стадиондоо олоороо суглараа. Улаан-Үдын «Байкал» командада айлшаар зоно соогоо түрүүлжэ ябаһан Барнаулай «Темп» команда ерэнхэй. Табадахи зонодо 1957 онһоо хойшо шадамар бэрхээр наадажа эхилһэн эдэнэрнай, энэ жэлдэ бүришье һайнаар уулзалга бүхэнөө үнгэргэнэ. Мүнөө дээрээ 18 уулзалгаһаа 25 очкотой болоод, бусад командануудай дунда түрүүлжэ ябана. Үнгэрэгшэ жэлдэ эдэнэртээ айлшалһан «Байкал» команда 1:0 тоотойгоор шүүгдэһэн, манайда айлшалхадань 1:3 тоотойгоор шүүһэн байгаа. Үдэшын эгээ 6 часта наадан эхилжэ, айлшад бүмбэгэ абамсаараа добтолжо ороно. Наадагай эхилһээр гурбахан минутын үнгэрөөд байхада айлшадай гол добтологшо Брыкин түрүүшын бүмбэгэ манайхинда бэлэглэнэ. Харюугай бүмбэгэ сохихоор эршэ хүсэеэ нэмэгдхэһэн Улаан-Үдын футболистнууд айлшанайнгаа хамгаалга дабажа ябана. Наадагай түрүүшын хахадай дүүрэхэ багта дахин добтолһон «Темп» бүлгэмэй капитан Федулов хоёрдохи бүмбэгэ бэлэгтэй амаралтада гарана.

...Улаан-Үдын футболистнуудай нюусатай танилсаһан айлшаднай бүри шанга добтолго хэжэ ороно. Тэдэнэй гоё һайхан добтолгые манай командынхид дабажа шадангүй, гурбадахи бүмбэгэеэ алдана. Талмайн тэг дундаһаа дахинаа наадажа ороһон Улаан-Үдын футболистнууд айлшадай воротада ерэбэшье, урагшагүйдэнэ. Эндэһээ талмай руу сохигдоһон бүмбэгэ абаһан айлшаднай үшөө—дүрбэдэхи, табадахи бүмбэгэеэ хойно хойноһоонь сохижо оруулна. Наадан түлэг дундаа... Улаан-Үдын футболистнууд хэдэн удаа добтолбошье, айлшадай һайн хамгаалга дабажа шаданагүй. Наадагай эхилһээр 26 минутын үнгэрөөд байхада үшөө зургаадахи бүмбэгэеэ манай командада бэлэглэнэ. Тиигэжэ энэ уулзалгамнай 6:0 тоотойгоор дүүрэжэ, айлшаднай аяар 27 очкотой болобо.

— Бидэнэр «Байкал» команда һайнаар наадажа, маанадые шүүхэл байха гэжэ тухайлһан байгаабди. Хабар манайда айлшалхадаа яһала һайнаар наадажа, городоймнай футболдо дуратайшуулые баясуулаа бэлэй. Тиихэдэ наадагай дүүрэхын тэндэ танай хамгаалагша Гаврилогай гэмээр 11 метрэй ялын бүмбэгэ сохигдоһон, энээнэй удаа хэдэхэн секундын үнгэрөөд байхада, хоёрдохи бүмбэгэ оруулаа һэмди. Мүнөөдэр нүхэдэймнай наадан һанаһанда хүрэбэгүй,— гэжэ «Темп» бүлгэмэй ахалагша тренер В. С. Фомичев шанална.

Удаадахи уулзалга августын 25-да болохо. Айлшаар Новосибирск городой «Сибсельмаш» команда ерэхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Айлшад улаан-үдынхидэй воротагай дэргэдэ.

Л. Хайдуровай фото.

БАЙГАЛАЙ ЗАГАҺАШАД. Ф. СОРОКИНОЙ

Хүшэгөөрэй аршаан дээрэхи байдал

Баргажан нютагтахи Хүшэгөөрэй аршаанда ошожо үзэһэн һайт. Энэ аршаан тухай газетын хуудаһан дээрэ оло дахин уншаһан, хүл гараа үбдэһэн хүнүүд тэндэхи шабараар шабажа, торходо ороод эдэгэбэ гэжэ дуулаа ёһотойт. Арад зон энэ аршаание яһала хүндэлдэг юм. Тиимэһээ ганса Баргажан нютагһаа бэшэ, харин республикын олон аймагуудһаа хүнүүд ерэжэ амардаг, бэеэ аргалдаг байна. Илангаяа май, июнь һара соо эндэ хүн зониинь хоёр зуу гаран болодог, тэдэнэй эхэнхинь хүл, гар муутай хүнүүд.

Тэндэ амарһан хүнүүдтэй хөөрэлдэхэдэ, үбшэлһэн хүнэй бэедэ аршаанай ехэ туһатай байһые тэдэнэр магтана. Амарагша Г. И. Рехов-ский иигэжэ хөөрэнэ:

— Би эндэ хэдэ дахин ерээб. Үндэр наһатай болонхойб. Һаянай ревматизм намайе зобооно. Харин эндэхи шабараар шабаад, торходо ороод ошоходоо, ямаршьегүй һайн болошоноб.

Нүхэд В. И. Толстихина, Н. В. Цивилев, Г. К. Кондаков мүн бусадшье энэ аршаание магтана.

...Харин аршаан дээрэхи байра байдал тухай хэлэхэ болоо һаа, тон ондоо юумэн байха. Эндэ амарагшад гурбан муухан гэр соо эрэ эхэнэр хамаагүй сугтаа байрлана. Энэ гэрнүүд соо арбаад гаран наар-орон, хабтагайгаар яаралтай хэгдэһэн хэдэн столнуудһаа бэшэ юушье үгы юм. Эндэһээ 3 модоной газарта Хүшэгөөр тосхондо зайн галай яларжа байхада, харин аршаан дээрэхид керосинай лаампатай һуудаг.

Энэ аршаанда амарагшадые ажаһуудалай талаар хангалгые Дэрээнэй совхозойхид даажа абаһан аад, гансал Мыжит Эрдыниевна Доржиева гэгшэдэ эдэ бүхы хэрэгээ найдажархинхай. Энэ хүмнай гансаараа аршаанай байрые арилгаха, угааха ажалтай юм. Амарагшад эдеэгээ шанахын тула түлеэгээ өөһэдөө зөөдэг, нүхэр Доржиевагай үгы үедэ лаампануудтаа керосин өөһэдөө эюулдэг юм.

Нүхэр Доржиеватай хөөрэлдэхэдэ, тэрэ иигэжэ ойлгуулдаг: «Эндэ муу һаань, ябахадатнайшье болоно ааб даа». Теэд Доржиева совхозой хүтэлбэрилэгшэдые зэмэлхэ дурагүй: «Ноёдто ошыт даа, түлеэ асаржа үгэхэбди гэһэн аад, асарнаһьегүй. Хажуудам үшөө нэгэ хүние ажаллахыень табихабди гээ һэн. Үгы даа. Хэхэ ажалаа гансааран хүшэхүрнэгүйб».

Энээн тухай Дэрээнэй совхозой хүтэлбэрилэгшэдһөө асуухада, ехэл хашарһан хэбэртэй байдаг. Аршаанда амарагшадһаа совхоз сүүдхэдээ 30—30 мүнгэ абадаг юм. Теэд юунэй түлөө тэрэ мүнгэ абадаг юм? Бү мэдэе. Угаагдаагүй шала, муухан гэр, дуһаалдаг хушалтын түлөө энэ мүнгэ абана гээшэ гү?

Теэд мүнгэнэйшье гарза барагтай юм бэзэ. Харин аршаан дээрэ медицинскэ нэгэшье хүдэлмэрилэгшын үгы байһаниинь гомдолтой. Бэеэ аргалагшад өөһэдынгөө дураар, һанаһан соогоо торходо ороно, хүлөө шабана. Иимэ арга гэ[...]дан ехээр үнгэршэхэдөө [...] болохогүй, хорон боло[...] ядахагүй.

Аршаанда амарагшад Эхэ [...]тороо болоҗо байһан [...] мэдээсэлнүүдые шагнаха, аргагүйдэнэ. Эндэ радио үг[ы] тэ, журнал оройдоошье асар[...] гүй. Соёл болбосоролой, хүм[...] гын хүдэлмэри ябуулаг[...] Амарагшад сагаа культурн[...] гэргэхэгүй дээрэһээ юушье [...] миин лэ эдеэд лэ, унтаад [...] Хүшэгөөр тосхондо культба[...] аад, гансал киногой гараха [...] до нээгдэдэг. Бүхы эдэ бүгэд[...] сал Доржиева мэдэдэг юм. [...] гэхэдэ, тэрэнэй гарта бүхы [...] нуудай түлхюурнүүд байдаг.

Аршаанда амарагшадһаа [...] Хүшэгөөр нютагта мал ажал[...] дэлмэришэд байрладаг. Д[...] совхозой партийна болон пр[...] на организацинууд агитацион[...] дэлмэри Хүшэгөөртэ ябуулхы[...] ноһоо оройдоошье оролдоногү[...] шэ ха.

Мүн Хүшэгөөр нютагта б[...] шадай, амарагшадай һайнаа[...] һуухын түлөө эдеэ хоолой з[...] дые эндэ элбэгээр асарха х[...] Эдеэлэлгын газарай үгы д[...] амарагшад эдихэ юумэсэ [...] асардаг. Эндэхи фермэ дээрэ [...] даа найманаай ларек бии аа[...] дэнь мүртэй эд бараан, эдеэ[...] шье байдаггүй. Ларегые [...] Р. Б. Харнаев гэгшэ ехэнхид[...] тууraар ажалдаа ерэдэг, х[...] бүдүүлигээр хандадаг. Ларёо[...] жархёод, хэдэн хоногоор үгы[...] шодог. Дэрээнэй сельпогойхи[...] шэгөөртэ худалдаа наймаа [...] руулха талаар хэмжээ абахые[...] донотүй.

Хүшэгөөрэй аршаанай т[...] байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһ[...] дэхи байра байдалые заһаха[...] жаруулхын талаар Дэрээнэй [...] зой хүтэлбэрилэгшэд һанааг[...] биха, оролдохо зэргэтэй бшу[...]

А. Молча[...]

Сагай ударил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр үүлэтэйшэг байха, хойто аймагуудта хура бороон орохо. Зүг бүхэнһөө һулаханаар һалхилха. Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 7—9, үдэртөө 22—24 градус дулаан болохоор багсаагдана.

Августын 23—24-нэй үдэрнүүдтэ республика дотор бага зэргэ үүлэтэй байха, шииг нойтон орохогүй. Баруун зүгһөө һулаханаар һалхилха. Һүниндөө хойто аймагуудта 5—10, үдэртөө 15—20, бусад нютагуудта 21—26 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Хилын саанаһаа

Индустриальна Остравын зон „Чайкые" амаршална

ОСТРАВА, августын 20. ТАСС-ай корреспондент И. Масленников иигэжэ дамжуулна:

Дэлхэй дээрэхи түрүүшын эхэнэр-космонавт Валентина Терешковае индустриальна Остравын хүн зон баяртайгаар угтаа. Шахтануудай сирена, металлургическа заводуудай гудогууд абяа гараа. Социалис Чехословакиин металлургиин түб болохо Острава ороной бусад городууд шэнги эдэ үдэрнүүдтэ һайндэрэйхеэр гоёон шэмэглэгдэнхэй. Хаа хаанагүй уряа лозунгнууд, транспарантнууд харагдана, СССР-эй болон Чехословакиин гүрэнэй тугууд намилзана.

Аэродромһоо город хүрэтэрхи 50 километрэй зам металлургнуудай, машина бүтээгшэдэй, бүд нэхэгшэдэй һуудаг тосхонууд соогуур гарана. Советскэ Союзай алдарта түлөөлэгшые Чехословакиин арад баяр баясхалантайгаар угтана. Бүд нэхэгшэдэй Фридек-Мистек гэжэ городто Валентина Терешкова түрүүлжэ тогтоод, «Слезан» гэжэ фабрикын клуб соо чехословак ханинартаяа хөөрэлдөө. Бүд нэхэгшэдэй олон тоото амаршалгануудта харюусахадаа, совет арадай болон Советскэ Союзай эхэнэрнүүдэй зүгһөө замбуулинай баатар амаршалга хүргөө, тиигээд иигэжэ хэлээ. «Манай планетые замбуулинай дайдаһаа би харааб. Планетэмнай гоё һайхан. Манай гайхамшагта һайхан дэлхэй дээгүүр шэнэ дайнай үнэһэ шандаруугай дэлгэрхэ ябадал гаргуулжа болохогүй. Бидэнэр социалис оронуудай нэгэдэлые бэхижүүлхэ, арадуудай хани барисаа бэхижүүлхэ, шэнэ дай һүжэрөөлгэхэгүй ёһотойбди».

Нээмэл машинада һууһан Валентина Терешковагай Остравын үйлсэнүүдтэ ороходонь, городой олон түмэн хүн угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр амаршалаа. Бүхы машиныень ургамал сэсэгүүдээр булажархёо. Иигэжэ замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ талаар Советскэ Союзай туйлаһан элитэ ехэ илалтануудаар баясажа байһанаа, совет арадта хани халуунаар хандадаг байһанаа шэнэ Чехословакиин хүдэлмэришэн анги элирхэйлэн мэдүүлээ.

Городой ратушада национальна комитедэй түрүүлэгшэ Остравын бүхы хүн зоной зүгһөө Валентина Терешковае амаршалаа.

Индонези договорые зүбшөөбэ

ДЖАКАРТА, августын 20. (ТАСС). Агаарта, замбуулинай дайдада, уһан доро ядерна туршалгануудые хорихо тухай Москвада баталагдаһан договорто гар табиха гэжэ Индонези шиидхээ гээд Индонезиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Субандрио мүнөөдэр эндэ мэдүүлээ.

Белградта выставкэ нээгдэбэ

БЕЛГРАД, августын 20. (ТАСС). «СФРЮ-гэй—СССР-эй хани ёһоной харилсаа холбоон» гэжэ фотовыставкэ Белградай соёл культурын центрэй байшан соо үсэгэлдэр нээгдээ. Мэдээсэлэй асуудалнуудаар союзна секретариат болон Советскэ Союзһаа Югославида байдаг посольство энэ выставкые эмхидхээ.

Советскэ Союзай болон Югославиин арадуудай хоорондо элдэб һалбаринуудай талаар байгуулагдаһан харилсаа холбоое харуулһан фото-зурагууд выставкын стендүүдтэ няалтатай байна. Тэрэшэлэн Югославиин авторнуудай зохёоһон аад, Советскэ Союзда хэблэн гаргагдаһан номууд, Югославида барлагдаһан совет уран зохёолшодой номууд эндэ табигданхай.

Союзна гүйсэдхэхэ суглаанай мэдээсэлэй асуудалнуудай талаар секретарь В. Винтерхалтер выставкые нээхэдээ иигэжэ мэдүүлээ. Хани ёһоной холбоо барисаа болон харилсаае үргэдхэхын тулада хоёр ороной хамтаараа гаргадаг оролдолготой һайнаар танилсаха хэрэгтэ выставкэ туһалха байна. Советскэ правительствые толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущевой ерэһэн үетэй выставкэ нээлгын тохёолдоһондо һаналаа ханаги байһанаа тэрэ элирхэйлэн мэдүүлээ. Н. С. Хрущевой айлшалжа ерэлгые Югославиин арадууд ехээр һайшаана, энээние угаа шухала удха шанартай аяншалга гэжэ тоолоно гээд В. Винтерхалтер мэдүүлээ. Советскэ Союзай болон Югославиин хоорондо али бүхы талын харилсаан шууд хүгжэжэ байна гээд тэрэ тэмдэглээ. Газарай хүдэлэлгэһөө уламжалан, Скопле городто тохёолдоһон хүндэ хойшолонгуудые усадхалгадань, шэнэ Скопле барилгадань Югославида Советскэ Союзай правительство мүнөө үедэ сэгнэшэгүй туһаламжа үзүүлнэ. Энэ туһаламжа хоёр ороной хоорондохи харилсаанда тусгаар һуури эзэлнэ гэжэ В. Винтерхалтер онсолон тэмдэглээ.

Советскэ Союзһаа Югославида байдаг элшэн сайд А. М. Пузанов выставкын нээгдэхэдэ мүн лэ үгэ хэлэһэн байна.

Н. С. Хрущевой Югославида байха бүхы үе соо энэ выставкэ нээлтэтэй байха юм.

Хойто Индидэ уһан үерлэбэ

ДЕЛИ, августын 20. (ТАСС). Индиин ниислэл—Дели Джамна мүрэнэй үерлэхэдэ уһаар хүреэлэгдээд байна. Халиһан уһан город шадарай хаалта бүхэлэлтэнүүдые сүмэ сохёо. Джамна мүрэнэй баруун бэеын 20 тосхоной хүн зон ондоо тээшэ зөөлгэгдэһэн байна. Халиһан мүрэн 5 мянга гаран акр талмай дээрэхи ургасые усадхаа. Зарим газар нютагуудта автомобильна харилсаан таһалдаһан байха юм.

Рохтакта аадар бороогой ороһонһоо, уһанай үерлэһэнһөө уламжалан 5 мянга шахуу гэр һандараа, тэрэшэлэн харгы зам гэмтэжэ муудаа. Олон түмэн гэр бүлэнэр городһоо гаража ошоо. Уһанда абтажа бусад нютагуудтай холбоогүй болоһон тосхонуудта эдеэ хоолой зүйл дуталдана. Делиин болон хүршэ Пенджаб штадай засагаархид абаралгын хүдэлмэри хэнэ. Һүүлшын мэдээнэй ёһоор Дели шадар 6 хүн уһанда орожо үхөө.

ПТИ агентствын дамжуулһанай ёһоор уһанай үерһөө болоҗо Ассам штат (Зүүн Инди) горитой хохидолдо ороо. Уһанда абтажа 11 хүн үхэһэн байна. Штадай мянга хахад шахуу дүрбэлжэн миль талмайтай, миллион хахад үлүүтэй хүн зонтой хубидань ехэ үер болоо. 4 мянга шахуу гэр байра хүсэдөөр гү, али зарим зэргээр һандарһан байха юм. 180 мянган акр талмай дээрэхи таряан гэмтээ. Ассамда эдеэ хоолой зүйлнүүд ехээр дуталдана.

Уһанай үер тухай һэргылхээр мэдээнүүд ороной бусад районуудһаа абтана. Уһанай үерэй хойшолонгуудые усадхахын, хохидолдо ороһон хүн зондо туһаламжа үзүүлхын тулада түбэй правительство, бусад штадуудай правительстванууд яаралтай хэмжээнүүдые абажа байна.

Һайндэрэй урда тээ

БУХАРЕСТ, августын 20. (ТАСС). Өөрынгөө национальна һайндэрые—фашис дарлалтаһаа Румыниин сүлөөлэгдэһэн үдэрые румын арад августын 23-да тэмдэглэхэ гэжэ байна. Мүнөө, һайндэрэй урда тээ, энэ гайхамшагта үдэртэ зорюулагдаһан лекцинүүд бүхы Румыни дотор уншагдана, үдэшэнүүд, суглаанууд үнгэргэгдэнэ. Гүрэнэй, партийна болон профсоюзна элитэ ажал ябуулагшад суглаанууд дээрэ үгэ хэлэнэ, Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин III съездын шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтын, һайндэрэй хүндэлэлдэ зорюулагдажа дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд гаргагдана.

Гэмтэ ябадал улам олон болоно

НЬЮ-ЙОРК, августын 20. (ТАСС). Һүүлшын табан жэлэй туршада США-да гэмтэ ябадал 27 процентээр олон болоо гэжэ «Юнайтед стейтс ньюс энд уорлд рипорт» гэжэ журнал мэдээсэнэ. Гэмтэ ябадал хүн зоной тоогой ургалтаһаа дүрбэ дахин түргэноор ургаһан байна. Америкэдэ мүнөө минута хахад сагай үнгэрхэ тудам автомобиль хулгайлагдана. 1956 онһоо хойшо банкнуудые тонолго гурба шахуу дахин олон болоо. Бага үхибүүдэй гэм хэлгэ илангаяа түргэноор олошорно. Мүрдэлгын федеральна бюрогой хуулита мэдээнүүдые урдаа барин, журнал иигэжэ мэдээсэнэ. 1962 ондо хулуугдаһан бүхы автомобильнуудай 62 процентые, бусад хулгайнуудай 49 процентые, тонолгонуудай 29 процентые 18-һаа доошо наһатай үхибүүд хулгайлһан, тоноһон байгаа бшуу.

1962 ондо газаагуур ябаһан хүнүүдтэ добтолго хэхэ талаар (зуу мянган хүн бүхэндэ абажа үзэхэдэ), томо городуудай дунда Вашингтон нэгэдэхи һуури эзэлһэн байгаа. Үйлсэнүүдтэ тонуул хэлгээр Чикаго нэгэдэхи һуурияа батаар эзэлжэ байдаг. Эндэ зуу мянган хүн бүхэндэ үйлсэдэ хэгдэһэн 523 тонуул хүртэнэ.

Гэм хэгшэдые барихада, тэдэниие үйлсөөр ябаһан хүнүүдэй үмөөрдэг, полициинхидта добтолдог ушар олон болоҗо байна гээд журнал һанаагаа зобонгёор тэмдэглэнэ.

Ирагай сэрэгэй делегаци Сири ерэбэ

ДАМАСК, августын 20. (ТАСС). Ирагай агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй командалагша генерал Хардан Тикрити толгойлогшотой Ирагай сэрэгэй делегаци үсэгэлдэр эндэ ерэбэ. Сириин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин түлөөлэгшэдтэй тус делегаци хэлсээ хэхэ.

18 гүрэнүүдэй хабаададаг комитедтэ

ЖЕНЕВЭ, августын 20. (ТАСС). Буу зэбсэг хураалгаар 18 гүрэнүүдэй хабаададаг комитедэй мүнөөдэрэй заседанида Чарльз Стелл (США) түрүүлэгшээр һууба. Харин оронуудай газар дээрэ байдаг сэрэгэй баазануудта, зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ хабаатай асуудал, буу зэбсэг хураалгын хэмжээнүүд тухай зүбшэн хэлсэбэ.

Румыниин Арадай Республикын түлөөлэгшэ Дж. Маковеску РНР-эй правительствын мэдүүлгэ уншаба. Энэ мэдүүлгэнь ядерна зэбсэг туршалгые хорихо тухай Москвада баталагдаһан хэлсээндэ зорюулагданхай. США-гай газаа тээ ракетно-ядерна зэбсэгтэй Америкын хэдэн зуугаад сэрэгэй баазанууд бии байна. Энэнь дэлхэйн элдэб районуудта ядерна зэбсэггүй зоно бии болгохо, ядерна зэбсэг хурааха ябадалтай огто таараалданагүй гэжэ Румыниин Арадай Республикын түлөөлэгшэ Маковеску тэмдэглэбэ.

Удаалуулан Советскэ Союзай түлөөлэгшэ С. К. Царапкин ехэ үгэ хэлэбэ. Харин гүрэнүүдэй газар дээрэхи сэрэгэй баазануудые үгы хээ, тэндэһээ харин сэрэгэй түлөөлэгшэдые гаргажа абаанаа һаа, ядерна дайнай аюулые горитойгоор саража, уласхоороондын байдал һайжаруулжа болохо байгаа. Тиигэжэ бүгэдөөрөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хураалгые бэелүүлхэ таатай эрхэ байдал бии болголгодо туһа нэмэри болохо һэн гэжэ С. К. Царапкин хэлэбэ. Буу зэбсэг хурааха түрүүшын шата тухай Америкын оруулһан проектые СССР-эй түлөөлэгшэ шүүмжэлбэ. Америкын энэ проект соонь харин сэрэгэй баазанууд, сэрэгшэд тухай оройдоо хэлэгдээгүй.

Мүнөөдэрэй заседанида Блюштайн (Польшо), Канадын түлөөлэгшэ Бэрнс, Италиин түлөөлэгшэ Каваллетти үгэ хэлэһэн байна.

Комитедэй удаадахи заседани августын 23-да үргэлжэлхэ болобо.

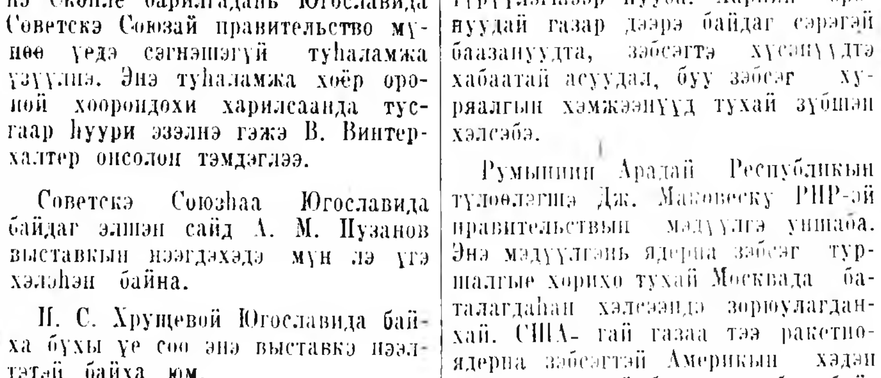

США-да үндэһэ яһанай илгаа гаргаха ябадалда эсэргүү тэмсэл замханагүй. Америкын олохон городуудай негрнүүд сагаан арһатантай адли эрхэтэй байха эрилтэ табина. Харин тиихэдэнь полициинхид жагсаалда хабаадагшадые хатуугаар хэһээнэ. Зураг дээрэ: Атлант городой ресторанай хажууда эмхидхэгдэһэн пикедтэ хабаадаһан хүние тушаажа байна.

ЮПИ—ТАСС-ай фото.

ТУВЫН ҺОНИН

ОНЬҺОЖОРУУЛГА ҮРГЭНӨӨР ХЭРЭГЛЭНЭ

Тандинска районой «Советская Россия» колхозой олзо доход жэлһээ жэлдэ ехэ болоҗо, экономиконь улам хүгжэнэ. Хүндэ хүдэлмэринүүдээ механизацилха ба техникэ олоор худалдан абаха хэрэгтэ колхоз ехэхэн анхарал табина. Жэшээлхэдэ, колхозой түбтэхи һүнэй фермэдэ электрын хүсэ хэрэглэн үнеэ һаадаг агрегат, хүсэ ехэтэй шэнэ электросенаратор худалдан абаа.

Бури һаяхан колхоз өөрынгөө зөөреэр «СК-3» маркын 8 [...] ходно комбайн абаа. Таря[...] богонихон болзорто га[...] хоролтогүйгөөр хураажа [...] аргатай болобо.

ДУУ, ХАТАРАЙ АНСАМБ[...]

Кызылдэ арадай дуунай [...] хатарай ансамбль байгуулаг[...] Мүнөө түрүүшынгээ бэлэдх[...] үнгэргэжэ байна.

Ансамблиин артистнар т[...] шынгээ концерт Октябриин [...] дэртэ харуулха зорилготой.

(«Тувинская правда» газет[...])

Корнил Нилович Языков

Областной партийна организациин үнинэй гэшүүнэй нэгэн Корнил Нилович Языков наһа бараба.

Корнил Нилович ажаллажа эхилһэнһээ хойшо мүнөө хүрэтэр өөрынгөө арадта алба хээ. Корнил Нилович 1927 онһоо эхилэн харюусалгатай советскэ, партийна хүдэлмэридэ ябаһан байна. Батраг-малшан байһанаа партиин областной комитедэй секретарь хүрэтэрөө ургаба. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ амжалта туйлаһанай түлөө 1940 ондо «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор тэрэ шагнагдаһан юм.

Даруу һайн зантай, партийна хэрэгтэ гүнзэгыгөөр этигэдэг, парти, советскэ правительствын шиидхэбэринүүдые сэхэ шууд бэелүүлдэг байһандаа үргэн ниитэ зондо ехэ хүндэтэй болоһон байна. КПСС-эй обкомой, райкомуудай, БурЦИК-эй, областной шалгалтын комиссиин, Бурпрофсоведэй гэшүүнээр н[...] бэшэ һунгагдаһан.

Корнил Нилович тусхайта [...] сионершье болоод байхадаа [...] найнгаа һүүлшын үдэр [...] ниитын политическэ ажалда [...] хүтэйгээр хабаадаа.

Сугтаа ажаллаһан мартагда[...] нүхэр Корнил Нилович Язы[...] дурасхаал тэрэнтэй ажаллаһа[...] тэ мэдэхэ бүхы хүнүүдтэ х[...] шье мартагдахагүй.

А. У. Модогоев, А. У. Ха[...]
К. Л. Барьядаев, Д. Д. Лубс[...]
В. И. Дубровский, Б. Л. Лоб[...]
Д. Ц. Цыремпилон, Г. П. Тюм[...]
В. А. Сахьянов, Л. П. Сабу[...]
Ц. О. Очиров, Д. Д. [...]дын[...] болон бус[...]

Редактор Ц. О. ОЧИРО[В]

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-У[дэ], улица ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. ред[ак]тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27[...] отделов: сельскохозяйственного производства и партийн[ой] жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и парт[ий]ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.
Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическ[ой] —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабсел[ько]ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и переводо[в] 34-05.

гор. Улан-Удэ типография Министерства культуры Бурятской АССР.
Н00505. Зак. №4457.